

ВІСНИК

THE HERALD

- VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільно - політичний місячник

З М І С Т

Іван Левадний — Світова велич Шевченка	1
Літописець — Історія нас добре навчила	3
Володимир Гаврилюк — Щасливе колосся (поезія)	5
Д-р М. Кушнір — Засяг і завдання національної культури	6
І. Л. — Великий український композитор	9
І. Боднарук — Душа на сторожі	12
М. Трихрест — І комунізм, і московський імперіялізм	14
П. Штепа — Новий 1917 рік надходить	16
В. Архілох — Від Ілліча до Ілліча	20
В. Гаврилюк — Краса; Синайський тремт (поезії)	22
Богдан Коринт — Другий фронт	22
Ждан Ласовський — Мистецтво в проваллі	24
Д-р Роман В. Кухар — На українських слідах в польській літературі	25
А. А. — Громадяни, наділені високим довір'ям	28
І. Сухий — Свіже, переконливе і гарне (рецензія)	29
О. Керч — Про плянету рабів	30
Софія Наумович — Дон-Жуан — сьогоднішній бітнік	31
В. Коропуш — Там же жах, як все змінилось (гумореска)	31
З життя Відділів	32

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

Немає української родини без української книгозбірні!

Немає української книгозбірні без видань ООЧСУ!

ПРОГОЛОШУЄМО ВИПРОДАЖ КНИЖОК ЗА ГОТІВКУ

Е. Маланюк: Illustrissimus Dominus Mazepa — тло і постать, стор. 32	0.50	В. Січинський: Крим (історичний нарис), стор. 31	0.25
Е. Маланюк: Малоросійство, стор. 36	0.50	П. Мірчук: З мого духа печаттю (25-ліття ОУН), стор. 30	0.25
Е. Маланюк: До проблеми большевизму, стор. 82	1.00	П. Мірчук: Відродження української ідеї, стор. 63	0.50
Е. Маланюк: Нариси з історії нашої культури, стор. 80	0.50	П. Мірчук: Під покров Богородиці (свято УПА), стор. 32	0.25
Е. Маланюк: Остання весна (поезії), стор. 104	1.50	П. Мірчук: Українська визвольна справа і українська еміграція	1.00
✠ Історія Русів, стор. 346	3.00	С. Збараський: Крути, стор. 104	1.00
Д. Донцов: Підстави нашої політики, стор. 210	2.75	Г. Кошиця: Фавст з Поділля, стор. 95	1.00
Д. Донцов: Правда Прадідів великих, стор. 95	0.50	П. Савчук: Гетьман Мазепа	2.00
О. Оглоблин: Гетьман Іван Мазепа та його доба, стор. 410	6.00	П. Савчук: Ідея і любов (драма на 3 дії)	0.50
О. Оглоблин: Думки про Хмельниччину	1.00	П. Савчук: Чотирьох з мільйонів (трагедія на 5 дій)	1.00
О. Оглоблин: Українсько-московська угода, сторінок 100	0.50	П. Савчук: Облога замку (мелодрама на 5 дій)	1.00
О. Оглоблин: Хмельниччина і українська державність, стор. 24	0.25	М. Островецька: На закруті, стор. 142	2.00
О. Оглоблин: Думки про сучасну українську історіографію, стор. 87	1.50	М. Островецька: Великий Василяннин, стор. 48	0.50
А. Княжинський: На дні СРСР, стор. 232	2.75	М. Островецька: Гомін з далека, стор. 127	1.50
У. Самчук: Чого не гоїть вогонь (роман), сторінок 288	3.75	О. Вабий: Повстанці (поема), стор. 180	2.00
Ф. Одрач: Щебетун (повість), стор. 294	2.50	О. Запорожець: В одвічній боротьбі, стор. 370	2.00
Т. Ерем: Советський акваріум, стор. 142	0.50	М. Чубатий: Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй	2.50
Л. Старицька-Черняхівська: Останній сніг, сторінок 44	0.50	Хосе Ортега: Бунт мас	2.00
Л. Старицька-Черняхівська: Іван Мазепа, сторінок 154	1.25	Вадим Лесняк: Кам'яні луни	1.50
М. Щербак: Багаття (лірика), стор. 64	0.75	АНГЛОМОВНІ ВИДАННЯ	
М. Щербак: Шлях у вічність, стор. 29	0.25	Le Vasseur De Beauplan: A Description of Ukraine	3.00
В. Гришко: Панславізм в советській історіографії і політиці, стор. 37	0.25	N. Chirovsky: The Economic Factors in the Growth of Russia	3.75
В. Кравців: Людина і воєн (сл. п. Р. Шухевича-Чупринки), стор. 31	0.25	N. Chirovsky: Old Ukraine	7.00
РІЧНИКИ „ВІСНИКА” за 1960, 1961, 1962, 1963, 1964 (тверда оправа)	6.00	N. Chirovsky: The Ukrainian Economy	1.50
Е. Ляхович: Перевірка наших позицій, стор. 15	0.15	Замовлення висилати на адресу:	
Е. Ляхович: Форма і зміст українських змагань	2.50	V I S N Y K P. O. Box 304, Cooper Station New York, N. Y. 10003	

ОРГАНІЗУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ „ВІСНИКА”! ВИРІВНЮЙТЕ ЗАДОВЖЕННЯ!

ВІСНИК

Іван Левадний

СВІТОВА ВЕЛИЧ ШЕВЧЕНКА

Своїм віщим словом, своїм надхненним про- рокуванням про прихід Правди на землю, вог- ненними блискавками свого „Заповіту”, безком- промісовим засудом усякого гніту, уярмлення, будь-якого обмеження прав людини і народів Шевченко збудив приспану національну свідо- мість українського народу, розкрив йому очі на його рабське становище, пригадав минулу сла- ву української держави козацько-гетьманських часів і вказав шлях у змаганнях за волю і дер- жавну незалежність. Свобода, рівність, братер- ство, пошана до людини, справедливість, гу- манність — були світлою ціллю тієї боротьби.

Глибоко обізнаний з життям свого народу, великий син України у своїх творах вивів ши- року галерію типів і характерів, представників різних верств народу в його минулому і сучас- ному. Дівчина, яка вірно чекала на свого лю- бого козака, а не дочекавшись, заснула вічним сном під кучерявим дубом; безталанна Кате- рина, що не слухала добрих нарад і занапас- тила своє життя, повіривши чужинцеві-моска- леві; відважний Ярема, що ніжно кохає свою улюблену Оксану, а в бою з ворогами України „страшно глянуть — по три, по чотири так і кладе”; могутні Іван Підкова та Гамалія, які ведуть козацькі фльотилії „братів визволяти”; Назар Стодоля, що мріє про Україну, в якій „тільки одна воля, одна воля і щастя”; вольо- вий Микита Гайдай, для якого державні обо- в'язки безмірно вищі від кохання до Мар'яни — всі вони, не зважаючи на велику різноманіт- ність характерів, глибоко-національні україн-

ські типи, образи, через які розкривається по- етова батьківщина.

Але вічні ідеали Свободи, Любови, Добра і Щастя, наголошені в Шевченковій творчості, значно поширюють її межі і роблять Велико- го Кобзаря співцем усього поневоленого люд- ства. В кожному поневоленому він бачив на- самперед людину і в обороні її прав завжди рі- шучо вставав. „У божественній безсмертній природі є багато, безмірно багато прекрасного, але тріумф і вінець безсмертної краси — це осяяне щастям обличчя людини”, — писав Шевченко.

Любов, співчуття і бажання кращої долі ви- кликали у поета пригнічені народи „непробу- димого Китаю” та „Єгипту темного” і долин Інду та Євфрату, що поневірялись у темряві не- освіченості під деспотичним ярмом своїх і чу- жих володарів, і „лицарі великі” — завзяті Кавказу, що в обороні своєї волі вели героїчну боротьбу проти московського колоніалізму, і киргизи вбогі, і „слов'яни, нещасні слов'яни”, які через власну взаємну ворожнечу були позбавлені волі і стали іграшкою в руках чу- жинців.

На весь голос висловив Шевченко свою не- похитну певність у скорий прихід на Україну свого Вашингтона, який принесе спрагненому народові „новий і праведний закон”. Поет не- похитно вірив, що „розкуються заковані лю- ди”, „встане Україна і розвіє тьму неволі”, „прокинеться доля, козак заспіва” і в своїй державі, „в сім'ї великій, в сім'ї вольній, новій”

П Р И В І Т Д Е Л Е Г А Т А М Х І V З' І З Д У О О Ч С У !

П Р И В І Т Д Е Л Е Г А Т К А М І З' І З Д У О О Ч С У !

його рідний нарід стане повноправним господарем.

Перейняті ідеями Свободи і Правди для свого народу твори Шевченка, його гаряче співчуття до скривджених і знедолених, оборона справедливості і прав людини закладали основи модерного українського націоналізму, а рівночасно набули вселюдського звучання. Вони перекладені багатьма мовами світу. В усіх країнах, куди тільки проникав „Кобзар”, він зустрічав захоплені відгуки. Особливо любов'ю користувався він у слов'янських країнах, де творчість Шевченка стала відомою ще з 1850-60-ох років минулого століття і де з'явилися переклади з „Кобзаря” на болгарську, сербську, хорватську, чеську, словацьку мови.

У Болгарії, в часі визвольної боротьби проти турків, твори Шевченка були особливо популярними. На початку 1860-их років минулого століття відомий болгарський учитель Партеній Белчев своїми деклямаціями з „Кобзаря” збуджував патріотизм слухачів. В 1867 році болгарські емігранти в Београді масово передплачували нове посмертне видання „Кобзаря”. З визволенням Болгарії з-під турецького гніту Шевченкові твори в оригіналі і в болгарських перекладах появляються в бібліотеках Софії та інших міст. Спадщину українського поета вивчає філолог-дослідник Тодор Влайков. Під великим впливом Шевченка пишуть основоположники нової болгарської літератури П. Славейков, Р. Жінзінов, Л. Каравелов.

Могутній вплив Шевченка позначився на творчості сербських поетів, а також визначного поета Хорватії Августа Харамбашича. В Чехії Шевченкові твори перекладають Й. Первольф, В. Дундер, С. Варва.

Під могутнім впливом Шевченка формується великий поет Білоруси Янка Купала. Цей вплив особливо позначився в його збірках „Жа-

лейка”, „Гусляр”, „Шляхом життя”. Янка Купала вважав себе учнем великого українського Кобзаря і присвятив йому вірш „Пам'ять Тараса Шевченка” і поему „Тарасова доля”. Білоруський поет Якуб Колас також зазнав благотворного впливу Шевченка. Над дослідями Шевченкової творчості багато працював білоруський критик М. Багдановіч.

Перші переклади Шевченка на грузинську мову належать Акакієві Церетелі, прозаному в народі „безсмертним солов'єм Грузії”, який наприкінці 1850-их років заприятелював з Шевченком, коли він прибув із заслання. Великою любов'ю грузинів користувалась Шевченкова поема „Кавказ”. Церетелі говорив, що Шевченко навчив його, як треба любити батьківщину і боротися за її щастя та свободу.

На литовську мову ще наприкінці XIX і на початку XX століття перекладали твори Шевченка І. Андзюлайтіс, К. Сакалаускас-Ванагеліс і особливо Людас Гіра, який в 1911 році, у 50-ліття смерті Шевченка, видав перший збірник його поезій в перекладі на литовську мову. Впливів Шевченка зазнав і відомий латиський поет Райніс. В Естонії перекладали „Кобзар” Юрій Шуманов, Март Рауд, Ральф Парве, Володимир Бескман.

В Англії першою згадкою про Шевченка була стаття, вміщена у 1887 році в журналі „Олл де Ірс Равнд”, редактором якого був Чарлз Діккенс молодший. У 1880-1903 рр. відомий оксфордський славіст, проф. В. Форфілл друкує ряд статей про Шевченка. Перші переклади з „Кобзаря” на англійську мову пера Етель Ліліян Войніч з'явилися в 1911 році. У 1915-1916 рр. Поль Сельвер переклав низку поезій і автобіографію Шевченка для своєї антології слов'янської літератури. В 1924 році з десятилітнім запізненням у „Славонік Ревю” вміщено статтю Івана Франка, написану з нагоди століття з дня народження Шевченка. В останніх роках багато працювала над перекладами Шевченка англійка Віра Річ.

Народи Туркестану, серед яких перебував Шевченко на засланні, з великою любов'ю ставляться до його творчості. „Геній, як і сонце, належить усьому світові, говорить казахська мудрість. У цьому розумінні Тарас — наш рідний акин (співець), який так співчував горю свого народу та високо цінував його таланови-

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

Літописець

ІСТОРІЯ НАС ДОБРЕ НАВЧИЛА

(Міркування сучасника)

Ми ввійшли в ювілейний рік — 50-річчя Великої Української Національної Революції, що започаткувала у ХХ столітті відродження української державности. Чимраз менше залишається її творців, учасників і сучасників тих часів. Усі вони мають святий обов'язок — залишити свої спомини про ті епохальні події, бо всіх мусить непокоїти хвилююче питання: чому Українська Національна Революція не завершилась збудуванням і закріпленням Української Самостійної Соборної Держави?

Різні люди мають на це різну відповідь, по-різному підходять до цієї проблеми, такої багатогранної та скомплікованої. Одні підкреслюють крайньо несприятливі воєнні обставини, близькість до фронту, маси чужих військових частин на території України, брак правопорядку, хаос транспорту, бандитизм мародерів-дезертирів. Інші вказують на наші найбільші міста з перевагою чужого населення, ворожого до ідеї української державности. Ще інші підкреслюють брак воєнного промислу на землях України, через що наше військо не мало подостатку зброї та амуніції. Також вважають, що агресивне становище наших сусідів, головно москалів, поляків, румунів і мадярів, до нашої державности причинилося до її ліквідації після трирічної боротьби.

Все це, безперечно, було причиною нашої невдачі, однак найголовнішою треба шукати таки в нас самих, у нашій духовій поставі до будови нашої держави, нашої армії, визначення

тість. Ім'я Тараса завжди нагадує мені про шляхетний громадський обов'язок поета перед батьківщиною", — писав казахський поет М. Алімбаєв. З киргизьких поетів перекладали Шевченкові твори Баканбаєв, Турусбеков, Токтомушев.

Тепер твори Шевченка перекладені на майже всі європейські мови та на низку мов народів Азії і Африки. Творчість Шевченка є такою шляхетною частиною американської спадщини, як казав покійний президент Джан Кеннеді.

основ нашої внутрішньої та зовнішньої політики.

Деякі наші провідні мужі тих часів намагаються оправдати себе і своїх співробітників браком українських людей, потрібних для державної праці. Часто покликаються на пророцтво Тараса Шевченка: „Та не однаково мені, як Україну злії люди присплять, лукаві, і в огні її, окраденую, збудять"... Царський уряд прислав і пограбував Україну з людей і з матеріальних засобів. Подібно роблять тепер московські большевики, тільки на ще більшу скалю, висилаючи мільйони українців на працю в найдальші околиці ССРСР, грабуючи її величезні багатства.

Однак, варто пригадати, що найбільші діла розпочинала завжди мала горстка людей, а за нею йшли маси, якщо їх зуміли потягнути за собою фанатичні провідники. Чигиринський сотник Богдан Хмельницький мав небагато приятелів, коли починав підготову до всенароднього повстання проти Польщі, але створив 100-тисячну армію, одну з найбільших у тодішній Європі, і збудував державу. Гарібальді мав лише 1.000 хоробрих, що з ними почав боротьбу за соборність Італії. Ленін мав у Петрограді не більше як 2.000 відданих людей, коли починав свою акцію, що закінчилася здобуттям влади на землях царської Росії. Гітлер мав тільки сімох людей, коли заходжувався у Мюнхені розгортати свій „Бевеґунг". Таких прикладів з історії можна навести безліч.

П'ятдесят років тому в Україні й поза нею було багато наших визначних людей — науковців, політичних, культурних і економічних діячів, військовиків, фахівців у всіх ділянках. Вправді не всі вони усвідомляли в 1917 році потребу будування української самостійної держави, — але мали сентимент до своєї землі, і скоріше чи пізніше включилися б в будівництво своєї держави. Однак вони не почули наказу від тодішнього нашого проводу, Центральної Ради, яка задовго стояла на становищі автономії, федерації, аж поки її не примусили большевики своїм наступом на Київ проголоси-

ти самостійність, щоб підписати Берестейський мир і закликати на поміч німецькі та австро-угорські війська...

Занедбано десять місяців дорогоцінного часу, що його можна і треба було б ужити на будівлення своєї держави й армії.

Микола Міхновський з малою групою однодумців зразу висунув клич самостійности України, творення сильної армії і видав у квітні 1917 р. свій знаменитий „Катехизм українця” у 100.000 примірниках, що мав бути дороговказом і надхненням для всієї революційної України. На превеликий жаль, так не сталося, бо величезна більшість тодішньої нашої інтелігенції, зокрема молоді, була „щирими” соціалістами в першу чергу, а вже потім... українцями. Самостійної Української Держави з сильною армією не було в їхніх партійних програмах, бо це „пахло б контрреволюцією”. Наші тодішні провідники з Києві домагалися тільки національно-культурної автономії, українізації шкільництва, самоуправи, адміністрації, судівництва. Про українське військо, крім М. Міхновського, ніхто спершу не думав.

Щойно під впливом творення національних частин: фінляндських, польських, латиських, литовських, естонських, татарських і інших — починали творитися українські полки. Одначе формування двох перших українських полків у Києві — Богданівського та Полуботківського — натрапило на несамопитий опір збоку київської військової влади, що була в руках москалів, усіх московських партій і найбільше таки „наших хахлів”, „самоотверженних малоросів”, що верещали про „ніж у спину революції” і про „мазепинство”. Але, що найсумніше, наші тодішні провідники з Центральної Ради ще не додумалися, що треба всіми силами підтримати ці перші почини творення українського війська! Наші соціалістичні діячі свято вірили, що „великорусская демократія” — це наші „найкращі приятелі”, що немає потреби творити українського війська, бо „ані ми нікого не збираємося воювати, ані нас ніхто не буде воювати!”

Така була тоді загальна думка нашої революційної демократії, що зовсім нехтувала справою творення українського війська, навіть селянської міліції — Вільного Козацтва, яке самочинно постало на Правобережжі, де ще жили

козацькі традиції. Наївна віра у „справедливість і благородність великорусської демократії” виключала потребу творення української армії, що єдина могла бути гарантом існування Української Держави. Історія цих двох перших українських полків у Києві, героїчний виступ полуботківців з метою перебрати владу в Києві в українські руки й передати її Центральній Раді, неочікуване роззброєння полуботківців таки... Богданівцями, вислання на фронт богданівців під обстрілом московських частин, і все це при повній байдужості Центральної Ради, Генерального Секретаріату, Головного Військового Комітету — свідчать про глибокий брак розуміння для національної армії, як гарантії державности. Ці болючі справи соромливо промовчують наші історики революції, одначе з нагоди 50-річчя треба їх докладно висвітлити.

Горезвісний автор пресумної „засади”: „як не буде соціалістичної України, то нехай не буде ніякої!” — колишній міністер, соціал-демократ, не перестає вибілювати українських соціалістів від усіх невдач, оправдуючи все браком відповідних людей, чужинецькою більшістю у наших великих містах, ворожою перевагою тощо.

Люди були, але... не було відповідного провodu, що мав би ясну візію Української Держави, точні пляни її будівництва, знання того, що діється у ворожому центрі, без чого неможливо була успішна акція оборони держави й будівництва. Хоч Центральна Рада була тоді майже безборонна, з горсткою січових стрільців, вона проголосила... демобілізацію зукраїнізованих полків і I-го українського корпусу ген. П. Скоропадського (60.000 вояків!), і то якраз у той час, коли московські большевики почали свій грабінницький наступ на Україну.

Московщина тоді голодувала, і без українського хліба не могла обійтися. Але цю справу можна було полагодити звичайним, торговельним шляхом, а не війною. На жаль, тодішні наші провідники були у московському духовому полоні, і робили те, що їм підшптували московські соціалісти та масони.

Власне цим останнім треба приписати низку незрозумілих для нас тепер потягнень наших діячів у користь федерації з землями колишньої царської Росії. Вправді, у XIX ст. вільнодумні масони в Росії й Україні, із своїм опози-

ційним наставленням до царату — відіграли позитивну роль у відродженні українства. Ціла низка найвизначніших українських діячів нашого відродження, починаючи від І. Котляревського, або належали до масонів, або приєднувалися до них. Однак, у ХХ ст., під час революції, масонерія поставилася вороже до української державності, намагаючись зберегти „єдиную, недеільную матушку Россію”.

Цьому треба приписати повний неуспіх української дипломатії в Західній Європі й Америці. „Нацмени” стояли на чолі масонських лож в Україні, вони проводили „єдинонедеільную лінію”, і тому федераційна ідея так довго покутувала в Центральній Раді і довела Гетьмана Павла до підписання акту про федерацію.

Мабуть, найскоріше отряса з „федералістичного дурману” Симон Петлюра, однак він уже неспроможний був створити сильної, регулярної армії і успішно керувати нею. На жаль, ми не мали тоді такого висококваліфікованого військовика, організатора армії, вождя і стратега, як національний герой Фінляндії — маршал Маннергайм.

Найгірше було те, що наші тодішні провідники були зовсім заскочені подіями, не знали, що мають робити, і йшли у хвості подій. Від 1905 року, тобто від часу першої російської революції, було ясно, що зближається кінець царату і його неславного панування над десятками народів. Дуже дивно, що наші тодішні політичні організації в Києві не подумали над тим, що робити в разі успіху другої революції. У 1916 році видно було дозорганізацію постачання царської армії, і солдати, крім чорного хліба, чаю й куска „сахару” — не мали що їсти. Коли я питався, чому Росія, така багата земля, не може прохарчувати своєї армії, то один солдат просто відповів: — „То так, ніби грудку снігу віз з Петрограду на фронт! По дорозі розтає, і тому фронт одержує... сочавицю! Все розпродують на чорному ринку, христопродавці!” — Зимом 1916-17 рр. царська армія і великі міста Московщини голодували — і це приспіщило революцію. А з постачанням амуніції вже у 1915 році було негарзд, і старшини царської артилерії голосно погрожували, що „зроблять порядок у Петрограді!” Залізничний транспорт був у жалюгідному стані.

Володимир Гаврилук

ЩА СЛИВЕ КОЛОСЯ

Колочі диспути з самим собою.
Розмови, не підслухані ніким,
задушені ось тут кімнатною стіною,
риплять, мов горляні кістки, хрястки.
Приніє з нічного міста жменю
колочого і чорного ячменю
гарячих слів, розсипав по столі
і сів і слухав, як ячмінь той тлів
гарячкою, не спаленого досі
в душі мойй, щасливого колосся.

1965

Про ці справи повинні були знати наші провідні мужі і відповідно приготуватися до великих подій.

Чому чехи, бачачи близький кінець австро-угорської монархії, приготували все до найменших подробиць, 28 жовтня 1918 року обсадили всі уряди своїми людьми і зразу почали нормальну державну працю? Так само і поляки та інші народи Австро-Угорщини. Не знаю, як було у Фінляндії, Естонії, Латвії та Литві, але напевно там ніхто не вагався, чи триматися „матушки-Росії”, чи творити свою самостійну державу.

А у нас самостійників називали „фантастами”, нереальними людьми. Прочуваючи, що Москва ніколи не згодиться віддати Україну без бою, воліли триматися льояльно федерації з Московщиною, мовляв, „пощо ставити кордони? схочу — поїду в Сибір, на Кавказ чи в Москву, а так треба буде брати паспорт!” — Такі „аргументи” чув я 50 літ тому. Були такі, які стояли на тому, що „Сибір здобули українські козаки, і ми не можемо зрікатися його в користь Москви! Нам треба Сибіру для еміграції, бо в нас забагато людей на селі!” — Отакими „аргументами” збивали самостійників. Все це потім помстилося на нас, але втрачених було перших 10 неповторних місяців революції, коли „влада лежала на вулиці” — і можна було її взяти у свої руки.

Думаю, що після десятиліть пресумного досвіду з москалями, коли повториться 1917 рік, наші провідні мужі зразу скажуть своє тверде слово.

ПІДСТАВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

не й уривалася б з кожним поколінням, якби

її не рятувала культура праці, зв'язуючи на-
бутки як цементам, чи то механічно шляхом
автоматизації душі, чи то шляхом виховання

волі, свіомої змагання до ідеалу.

Політ на цивілізацію і культуру відбуває
обсервованим фактам. Бачимо добре зарисовані
національні цивілізації, де зга культура стає
людей до стану варварства і до поганства. Чо-
го вартя познана й одіянена цивілізація з
найкращими винаходами, коли людина без
культури не може з цих дарів користати?

На внутрішню історію суспільства-народу-
нації можна дивитися із становища цього по-
няття про культуру, як на процесі волі, що
змагає до виповнення рам заложеної цивіліза-
ції життям, гармонійно зірраним у свідомості
й історичній волі. А втім, історія суспільства —

це похід через віки, в якому одні ведуть перед,
інші є мародерами. Треба завжди мати на ува-
зі, що одночасно маємо в суспільстві однінці
й цілі верстви з духовною культурою різних дат,
анакронічною для нової епохи. Є також народ-
ні маси, що становлять неначе ґрунт, з якого
виростають цивілізаційні гони. Це резервний

капітал цивілізації і багате джерело утленої
психічної енергії. Супроти цих верств, які ма-
ють своєрідну стару культуру, культура горіш-
ніх верств має особливі завдання. Є врешті зав-
дання культури супроти молодого покоління.

Культура, як плекання і будівляння, має ве-
лику роботу, що вимагає і господарського ге-
нія і великої любови. Психічна енергія мусить
це все видобути із своїх цивілізаційних скар-
бів шляхом мозольної культури. Над цим пра-
цюють і Церква, і школа, і література, і мис-
лєцтво, і держава, і громадяни.

Але візьмімо ще інший образ, щоб зрозуміти
це поняття.

Поняття, замкнене в слові „культура“, може-
мо цілком змістити в зрозумілішому слові
„творчість“.

А що таке творчість?
Кажучи про творчість, маємо на думці той
світ, що його творить людина; світ, що його по-
чатки губляться в таємниці всебуття. Виділен-

15. Засвіт і завдання національної культури

Свої міркування про підстави національної

культури я почав розділом „Цивілізація і куль-
тура“, в якому, між іншим, намагався відра-
зити поняття культури від поняття цивіліза-
ції. Хочу це пояснити. На мою думку, це від-
різнення потрібне, коли мислимо про важкі
проблеми світу цивілізації, і недарма це окре-
ме слово „культура“ існує. Воно не тільки іс-

нує, але й заступає в наших очах поняття ци-
вілізації.

Поняття культури потрібне, коли хочемо
ментально відізнати цивілізацію, як явище з
морфологічного боку, яке має свою видиму для
світу постать, від внутрішньої роботи, яка цю
постать формує, утворюючи ґрунт і умовини

виросту цієї предивної будови.

Цивілізаційне середовище в рівній мірі по-
трібне творчій індивідуальності, як взаємно ін-
дивідуальність потрібна тій цілості. Мислення
є психічним процесом, який не уривається в
однінці, але як цивілізаційна функція мусить
доконати обороту через середовище, що дає

й початок. Таким способом однінці зісполо-
ється з середовищем в одну цілість, взаємно
узалежнену. Але цивілізація, що має бути
чимсь живим, на вір організму, — є брилюю-

тьма, яку можна обмірковувати її тільки в цих
двох вимірах. Цивілізація в своїй цілості є пси-
хологічною будовою. Людина мусить викону-
вати в ній не тільки пізнавальні, але й біоло-
гічні функції в реальній роботі, надавати м'я-

кше не роля Прометей, але радше роля Сизи-
фа, що точить брилу світу. Те, що дається схо-
пити в системі праці над організуванням і до-
сконаленням людської ментальності, називаю
культурою. Плекання і втілювання думки в
життя — це діяння культури. Тут поле най-
більшого зусилля для психічної енергії і волі
людини. Тут розростається не тільки її мозок,

але й серце.
Однінці, хоча б і відчувала в собі найсиль-
нішу і найбільш самостійну творчу могутність,
— є частиною суспільства і слугою спільного
діла. Виміна ідей у суспільстві ішла б намар-

ня окремого світу, визнаного за твір людини, спонукало, як відомо, уяву античних поетів створити міт про Прометея, а в нашій християнській добі поглиблює віру в співпрацю людини з Богом у цій царині, призначеній людям на правах автономії.

Виразне усвідомлення тієї окремішності людського світу потрібне для того, щоб встановити вихідну точку культури — творчості, а саме, що основна стихія, основний рушій людського світу — це дух, як підмет творчості, і що, кажучи про творчість (культуру), треба мати на думці плекання того духа, що виявляється в творах і живе в них. Мова, йдучи за явищем, звичайно охоплює його в цілості, тому називає творчістю однаково духовий процес творчості, як і духові його висліди. Цей факт не повинен затемнювати проблеми духовості тим, хто розуміє, що духові вартості, закладені в творених речах, „живуть” тільки через те, що впливають знову на людей, підтягаючи їх на вищий рівень творення.

Тому найважливіший продукт культури — це людина з її духовістю. Людина, якщо має бути вічна, не може бути абияка. Вона несе на собі відповідальність за майбутнє цього світу, що його має творити з Божого мандату. Отже, культуру, що є нічим іншим як плеканням духа, слід розглянути з точки зору людини. Людину шукаємо в її творах. Ступінь „культурності” думки даної епохи можна пізнати з того, як вона дбає за вартості людини.

З цього виходить, що дбання за культуру не можемо обмежувати наукою, філософією, літературою та мистецтвом. Це був би ідеологічний примітив, який дбає лише за ті ділянки, де виявляється творчість індивідуальної геніяльності одиниці. Такий погляд зв'язаний з іншим, а саме, що в усіх інших ділянках, в яких індивідуальність затрачується в збірній творчості, одиниця не несе за неї відповідальності, а тому й рівень її „культурності” — це справа для „культури” байдужа. Людина всюди та сама, все, що вона витворює, є її творчістю. Бо людський світ, даний людині для постійного творення, — це твір не тільки індивідуальної геніяльності. Проблеми культури супроводять людину, що вона не робила б і ким би не була.

Ці проблеми діляться здебільша на п'ять груп:

а) справи внутрішнього життя з повинностями супроти Бога і себе самого. Отже, тут є місце для культури релігійного та етичного духа, почувань, сумління, характеру, обичайности та чести;

б) культура духових справ, зв'язаних з діянням, тобто культура волі, витривалости, мужности й доцільности розумної боротьби та праці в усіх ділянках: у політиці, в громадській, в економічній, фаховій праці. Тут цілий стосунк до суспільства, що вимагає великого плекання всіх сил духа і характеру;

в) культура розумової пізнавальної праці в усіх дисциплінах науки, культура філософічної та літературної праці;

г) культура уяви та естетичних почувань (поезія, мистецтво, тозариське життя);

г) як окрему п'яту групу слід було б виділити справи виховання молодих поколінь, справи, в яких повторюються всі згадані вище аспекти культури із спеціальним пристосуванням до завдань освіти та виховання.

З цього суцїлу не можна виривати окремих фрагментів, як виключних ділянок культури, з двох причин:

У психічному житті панує закон органічної інтегральности (все в усьому). Не буде доброго мистецтва, коли мистець не підсилить своїх здібностей (г) культурою духовою (а), розумовою (в) та культурою сумлінної праці (б).

Вирішній у цій справі той факт, що душа одиниці — це витвір суспільства, в якому все органічно між собою пов'язане і зазнає взаємних впливів. Не створимо гармонійної цілості з людського світу, коли будемо надто високо підносити рівень мистецтва або філософії, залишаючи одночасно культуру громадських понять та почувань на рівні дикунської обичайности. Якщо нашим ідеалом має бути людина повна та гармонійна, то такої людини не виховає громадянство неповне та негармонійне. Це великої ваги проблема в ділянці виховання.

З цією проблемою щільно зв'язана справа стилю, в якому ми творимо свій світ. Винаходи перших відруків життя устійнюються в утривалюванні цього життя шляхом автоматизації рухів.

ної культури — давати іншим якнайбільше. Але, щоб обрати від інших, треба заслухати на це власною культурою. Це все буває засми-

льоване в культурі.

Потанський народ, прийнявши християнство, вплишов до круга християнських цивілізацій. Але це була справа формальна, доки народ не здобув цього добродійства внутрішньо, своєю релігійною культурою. Що Прометей викрав із неба вогонь — на користь культури — це була поетична метафора. Але, коли мова йде про електрику, яка завжди існувала в природі, то вже чужі відкриття та електрифікаційні винаходи можна засвоїти тільки шляхом вітчизняної науки. В хліборобському господарстві можна ввійти в добу тракторів, але це буде формальність, доки людина не придбає вітчизняної культури, щоб належно обходитися із

цим надбанням цивілізації.

Таким чином проблема культури вимагає відповіді на питання: як? Меншу вагу має питання: що? Хай би народ і не мав усього, що мають інші, хай би був бідний з погляду кількості надбання, але нехай те, що народ має, буде добре якісно, щоб добре засвоєне, позначене питомих народів стилем, та гармонійне, так, як дупа людини, сильної волею життя.

„Культура“ — поняття майже таке саме широкє, як „життя“. Во це справді життя, тільки вищі категорії життя, що ним керує людина, воля творення. Як біологія не може не тільки створити життя, але й відкрити таємницю його динаміки, так і культурологія може мати на оці тільки поодинокі процеси творення; мериторичній цілості вона не може дати ради. Завдання її полєтшує те, що вона знає вихідну точку, прїмум мобіле спірітус мовенс, а саме людину-одиницю з її творчою душею, розширену в особовий підмет вищого рангу — в народ.

Культурологія може обсервувати життя на роду, обсервуючи людину. Публіцист, культу-ролог, обсерватор і побудник творчої волі свого народу, не сгачючи до метафізичних початків і цілей існування народу, може ствердити, що мета культури даної національної збірності — це створення особовості народу в об'єктивній формі його цивілізації. Зберіти рівнини-пучє народу в ритмі світової праці, удержува-

Кожній зжитій групі людей прїтаманний ритм рухів, що гармонізує це життя. Ця зрїтність та автоматична повторність втворює сильні риси стилю однаково в духовній культурі одиниць, як і в витворених взаєминах та речах. Від цього дужчає життя і виростає структура світу даної групи. А підтягає її втворює винахідливість індивідуального генія, що проявляється в усіх діянках життя. Цей геній даний людині, як відчували люди скрізь і завжди, від Бога. Цей геній — дїтина рїдного стилю, творить в його рамах, з нього зачерпує надхнення, розвиває цей стиль. Не мїг би збудувати нічого свого, якби не шанував уже збудованого, не був би творцем, коли б не достогувався до стилю, що творився віками.

Отак зусиллями праці та геніальністю людини постає людський світ, що його називаємо у відрізнєнні від природи — цивілізацією.

Цивілізацією називаємо формальний образ

окремих типів об'єктивної культури. Це образ, що охоплює зі етатичного боку світ, створений людьми, зрїтно з основними ознаками, стилем, зрїтно для спорїднєних культур.

Існують цивілізації — латинська, візантійська, житїєвська, туранська та інші. В кожній із цих цивілізацій кожний народ поробляєть-ся шляхом культури власної індивідуальної цивілізації. Кожну з цих живих культур в її об'єктивних осгтах, в її поробку, слід вважати за національну цивілізацію. Ми маємо свою, українську цивілізацію. Йдеться нам про те, щоб ця культура мала в добрій культурі живих сил народу своє підсилюючє джерело, яке наповнювало б її високоартістичним поробком усіх етатичних шарів та всіх ретїонів. Треба, щоб ця рїдна цивілізація мала на своєму обличчї не тільки ритм життя, але й виразну різьбу української національної ідентїдуальності.

Коли розглядаємо проблеми культури з точ-

ВЕЛИКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ КОМПОЗИТОР У 125-ліття з дня народження Миколи Лисенка

чала вчити його гри на фортепіані, потім батьки найняли йому вчительку музики, а далі стали вчити його визначні педагоги — чехи. Своєму здібностям Лисенко викликав їх здивування.

Малою ціною дев'ять років, одарований юнак пише музичний твір, що його потім видають друком, часто виступає на концертах і вечірках, захоплюючи слухачів своєю грою на фортепіані. Ставши учнем харківської гімназії, Лисенко виявляє великі успіхи в опануванні наук, але головну увагу все таки приділяє своїй улюбленій музиці, вивчає Бетовена, Моцарта, Шопена, Ліста, Шумана. Разом із своїм другом, майбутнім драматургом Михайлом Старицьким він перечитує класиків українського письменства — Котляревського, Шевченка, Куліша, Марка Бовчка, і вже тоді починає записувати народні пісні та складати до них музичний супровід.

З медалею закінчує в 1859 році Лисенко гімназію і вступає до харківського університету на природничий відділ, а через рік переходить до університету в Києві. Разом із Старицьким він вирішує все життя присвятити служінню рідному народові. У вільний від навчання час Лисенко, як колись Котляревський, одгнітений в селянське вбрання, ходить на народні свята, записує народні пісні. Під час Різдваних ферій 1864 року Лисенко і Старицький починають працю над оперою „Таркуша“, організують виступи студентського хору, сталять „Наталику Лотавку“ і у вигляді протесту проти заборони міністром Валуєвим української мови уряджують концерт, де виконують українські пісні в перекладі на французьку мову.

У той час знайомиться Лисенко з видатними композиторами-бідорусами Глінкою, Серовим і Даргомижським, а після закінчення університету для вдосконалення музичної освіти їде до Ляйпцигу, де за два роки закінчує чотирирічний курс консерваторії. Під керівництвом проф. Карла Райнке і Ф. Венцил проходить він фортепіанову гру, під керівництвом відомого музичного педагога Каперлуа — органи, під ке-

Івкерасна, полум'яна творчість видатного українського композитора, невтомного збирача і талановитого гармонізатора народних пісень, автора величезних духовних творів і кантат, опера та оперет, дослідника нашого пісенного фольклору, видатного диригента і музичного педагога. Миколи Лисенка відіграла в розвитку української музики епохальну роль.

Народився Лисенко 22 березня 1842 року в селі Гриньках Кременчуцького повіту на Полтавщині в родині, що походила із старовинного козачього роду. Прадід Лисенка за видавчу увагу в боях за українську державність одержав відначення від гетьмана Богдана Хмельницького і був залучений до козачької старшини.

Оточення, в якому зростає юний Лисенко, оповідання про козачьку славу, про подвиги предків з раннього дитинства захоплювали його, збуджували патріотичні почуття і гарячу любов до рідного краю, замилування в історії України. Особливо чарували юнака народні пісні та, зокрема, козачькі думи, в яких оспівувалося героїчні походи запорожців та їх подвиги в обороні батьківщини.

Лобачивши нахил зина до музики, мати полюбляла національне „я“ у вічному горінні, дати цьому „я“ видиме для світу обличчя — ось завдання на кулявтурі.

Цих завдань, як уже сказано, не можна задалегідь означити. Можна вичитати тільки деякі точки зору на цей світ, як це зроблено вище, як це робить різьбар, що мріє про велику славу з одної бриви. Нехай кожний відлучує те, що йому потрібно, щоб побачити свій народ.

Я хотів показати, що існує тільки одна точка зору, з якої треба дивитися на цілість, а саме треба стати на становищі національної культури. Купальна доба тоді, коли через нову людину виборюєся суцільна національна особовість, такні стрічає, щоб прапор того національної культури було видно з висот європейської цивілізації.

рівництвом О. Павля і Є. Ріхтера — теорію музики.

Запрошений до Праги, Лисенко виступає на великому концерті в Конквітській залі з фортепіановим виконанням українських народніх пісень, що їх захоплено сприйняла аудиторія. На прохання українців з Галичини він пише для них на Шевченківське свято музику до „Заповіту”. Іншу музику до „Заповіту” укладає західноукраїнський композитор Михайло Вербицький, і обидва ці твори виконуються на Шевченківській Академії у Львові в 1868 році. В Ляйпцігу пише Лисенко свої перші інструментальні твори і видає власну першу збірку українських народніх пісень.

Скінчивши консерваторію, Лисенко повертається до Києва і віддається музично-педагогічній та композиторській діяльності. За своє життя він зібрав і переклав на ноти понад 500 пісень, з яких видрукував сім збірників, видав теж збірник танків і веснянок „Молодоці” та збірки українських обрядових пісень: „Веснянки”, „Купальська справа”, „Колядки і щедрівки” та „Весілля”. В усіх цих гармонізаціях композитор виявив виїняткове знання душі українського народу і з неперевершеним талантом увічнив у нотах красу мелодійности і ритміки української пісенної творчости саме так, як співає нарід.

Зі своїм приятелем Олександром Русовим Лисенко їде в подорож у Карпати, до Польщі та Сербії, записує коломийки, збирає польські та сербські пісні і гармонізує їх з оригінальним текстом як попууррі для чоловічого хору. Пише також ряд наукових праць на основі дослідів над українською піснею та іншими ділянками фольклору.

Серед оригінальних творів Лисенка великою популярністю користується його музика до слів різних українських поетів, насамперед Шевченка. На слова Великого Кобзаря написав Лисенко 100 творів, з них три великі кантати, найкраща з яких „Б'ють пороги”, пісні „Ой Дніпре, мій Дніпре”, „Гетьмани, гетьмани” та багато інших. Писав Лисенко також на слова Івана Франка, Лесі Українки, Щоголева, Самійленка, Олесея.

В ділянці опери та оперети композитор приклав також багато праці. В ранній період твор-

чости він створив оперету „Чорноморці”, матеріалом до якої послужила Кухаренкова п'еса „Чорноморський побит”, що з неї лібретто склав Михайло Старицький. Успіх вистави в Києві спонукав Лисенка і Старицького взятися за працю над новою оперетою „Різдвяна ніч” за Гоголем, яка після блискучої постави в Києві була перероблена у велику оперу. Обидва твори композитор наситив багатством українських народніх мелодій, запровадив чимало народніх пісень, сольоспівів, дуетів, хорів і ансамблів.

Щоб поглибити свої знання в ділянці оркестрування, якого він не вивчав у Ляйпцігській консерваторії, Лисенко виїздить до Петербургу, де вчиться у визначного композитора Римського-Корсакова і одночасно керує хором українських студентів. Талановитий музикантає в центрі загальної уваги, дістає запрошення на посаду диригента приватної опери, йому пропонують стати диригентом імператорського театру, але він не спокушається цим і, не бажаючи служити чужому мистецтву, по закінченні студій їде назад до Києва.

З-під пера Лисенка виходить опера „Утоплена” за Гоголем з прекрасною хоровою піснею „Туман хвилями лягає”, дитячі опери: „Зима та весна” („Снігова краля”), „Коза дреза” і „Пан Коцький”.

Разом із Старицьким думає він створити монументальну національну українську оперу і починає працю над „Тарасом Бульбою”. У висліді десятилітньої праці виходить величний оперовий твір про Запорізьку Січ.

Улюблений українським народом твір Котляревського „Наталка Полтавка”, музику до якого складали Борецький, Єдличка, Маркович, стає предметом уваги Лисенка, і він пише до нього нову партитуру, збагачуючи її низкою народніх пісень. Пише також музику до „Москаля чарівника”, створює оперу на слова „Енеїди” Котляревського, використавши епізод перебування Енея і троянців у Дідони в Картагені. Музична тканина цієї опери являє собою майстерне поєднання старогрецьких ладів і українських народніх мотивів.

Лисенко написав музику до драми Старицького „Чарівний сон” і „Остання ніч”, дев'ять сольових пісень Офелії для „Гамлета”, якого

на українську мову переклав Старицький, оперу „Садко” та жалобний марш до драми Старицької-Черняхівської „Гетьман Дорошенко”. Незакінченими лишилися його опери „Сон літньої ночі” і „Цар Горох”.

Великі заслуги Лисенка і в ділянці церковної музики. Його молитву „Боже Великий, Єдиний” співають тепер скрізь по українських церквах. Інший церковний спів „Камо піду від лица Твого, Господи” повний сили, виразности і надхнення. Скомпонована на мішаний хор молитва „Пречиста Діво Мати” теж широко знана, як і кант Розп'яттю Христовому, Херувимська ніч, ціла Служба Божа, кантата „Радуйся, ниво наполитая”.

З понад 100 інструментальних творів Лисенка найкращими є „Баркароля” на слова Шевченка „Пливе човен”. „Сюїта”, дві рапсодії та інші.

Під орудою Лисенка відбувались у Києві концерти слов'янських народів, тричі їздив він з українським хором до Москви та Петербургу, багато концертував по різних містах України, виступав з концертом на святі відкриття пам'ятника Котляревському в Полтаві, яке перетворилося в політичну маніфестацію проти Москви.

Приїзд Миколи Лисенка до Галичини в 1903 році з нагоди 35-літнього ювілею його творчої діяльності перетворився на велике соборницьке свято. У Львівській фільгармонії 7 грудня 1903 року відбулась урочиста академія на честь Лисенка, що пройшла під знаком єднання українців східних і західних земель. Поет Богдан Лепкий вітав гостя спеціально написаним віршем:

Це прийшов до нас в гостину
Той, що пісню, як дитину, —
Викохав, навчив співати,
Щоб кріпились наші душі,
Щоб безмежною тугою,
Звуком радощів і болю
Зогривала нас до бою
За добро, красу і волю.

В усіх привітаннях підкреслювалось конечність тіснішого єднання східних і західних українців та відзначалось велетенські заслуги Лисенка в ділянці музичної культури. Так само

захоплено приймали композитора в Станиславові, Коломиї і Чернівцях.

Урочисто був відмічений ювілей Лисенка і в Києві, де йому піднесли срібний вінок. Лисенкові присвятили свої поезії в різні періоди своєї творчости, крім Богдана Лепкого, також Леонід Глібів, Михайло Старицький, Іван Тобілевич, Панас Мирний, Григорій Чупринка.

Творчість Лисенка мала величезний вплив на українську музичну молодь. Під безпосереднім враженням його праці розгорнули свою діяльність Кирило Стеценко, Микола Леонтович, Олександр Кошиць. Під його впливом записували і гармонізували народні пісні в Галичині Філарет Колесса, Остап Нижанківський, Генрик Топольницький, Денис Січинський і багато інших.

Смерть Лисенка 6-го листопада 1912 року, наступного дня після вивершення опери „Ноктюрн”, приголомшила всю Україну. Всенародне горе з великим відчуттям відобразив у своєму вірші поет Григорій Чупринка:

Лежить співець, закривши очі,
І вільний дар його затих,
А десь бринять слова пророчі
В чудових звуках життєвих.
Могутній дар його величний
Давно народнім духом став,
Як рідний епос віковичний,
Що він у співах передав.

Похорон композитора перетворився на велику політичну маніфестацію.

Спадщина Лисенка лишилась безсмертною. Вона живе в нашому народі, його кантати щороку лунають під час Шевченківських Академій, його опери виставляються на Україні і поза її межами, пісні в його гармонізації та сольові партії становлять неодмінну частину програми майже кожного українського концерту. Молитвою „Боже Великий, Єдиний” закінчуються церковні відправи. Як дорогоцінний скарб зберігає наш нарід насліддя Лисенка і вірить, що вже скоро його твори зазвучать у вільній Україні.

ЗНАННЯ ПРИВОРКУЄ ВЕЛИКОГО, ДИВУЄ
ЗВИЧАЙНОГО І РОЗДУВАЄ МАЛЕНЬКОГО
ЧОЛОВІКА.

Цицерон

І. Боднарук

ДУША НА СТОРОЖІ

(У 25-ліття героїчної смерті)

В одному із своїх віршів сказала Олена Теліга про себе, що Бог намітив її життєвий шлях вітрами й сонцем. Влучніше не могла схарактеризувати поетка свого бурхливого життя та надиханої бойовим духом творчості. Донцов назвав її поеткою вогняних меж, на порозі нової епохи нашої цивілізації, епохи, яку вона викликала і в боротьбі за яку наложила головою. На його думку, вона, після Шевченка й Лесі Українки, відновила в нашій літературі містично-войовничий дух старого Києва, бо нічого плебейського не було в неї, нічого із скигління поезії початків ХХ століття з їх запеклим сентименталізмом. Він каже: „В наш „прогресивний” вік, у вік тріумфуючого хама, у вік отарности, нищення всього індивідуального, яскравого, сміливого, — зір з гордістю зупиняється на блискучій постаті Олени Теліги. У тих, хто її знав, в їх пам'яті завше вона лишиться стрункою, різковирізьбленою, випнятою вгору, — вся тремтяча життям постать чарівної жінки і пророкиці, яка в свою темну епоху була на сполох” („Поетка вогняних меж”, Торонто, 1953).

З поезії Теліги б'є велика внутрішня сила й суворе завзяття. Бажала собі блискучого й сильного життя, і такою ж є її творчість. Була ніжна й жіноча, але при тім тверда й горда. Не знайдемо в неї ідилії, ні „мертвої природи”, не почуємо в її поезії журливої мови потічка, ні солов'їної солодкавості, ні зідхань даремних. Є в неї бунт і крик, є динаміка, рух, захват, виклик, екстаза й трагізм. Є в її поезії гимн бурхливій радості життя, гаряче бажання жити й летіти крізь бурю і небезпеку. Вона не хоче „гнилою колодою по світі валитись”, погорджує сірою товпою. Мріяла про героїв та героїнь, і тому осоружний був для неї масовий, пересічний тип жінки, лише сторожа домашнього вогнища, яку поза тим ніщо не цікавило. Мріяла про героїв з мужніми руками, з хижим серцем, із „звитяжними лицами”, і відчувала їх скорий прихід, провиділа бурю, що насувала. Своім полум'яним словом кликала тих, кого називала „лицарями абсурду”, які „силою

своєї волі” творили держави, які „оформлювали пориви відважної й бурхливої маси”, які „на місце дрібних домагань ставили велику ідею”, які не боялися взяти „виключно на свої плечі всю відповідальність перед Богом, історією і власним народом” за свій відважний чин („Вступне слово на честь І. Мазепи”). Їй причувається — посеред тиші загального миру — „літаків непогамовний клекіт”, їй привиджується марш тисяч юнаків, що в них „в руках скажений скоростріл”.

Не бійся днів заплутаних узлом,
Ночей безсонних, очманілих ранків,
Хай ріже час лице — добром і злом!
Хай палять серце найдрібніші ранки!

Теліга не бажає втечі від життя й боротьби:

У тінь не йди! Тривай в пекучій грі!
В сліпуче сьйво не лякайся дивитися!
Лише по спеці гряне жданий грім
І з хмар сковзне багнетом блискавиця.

Світанок приходиться тільки по великій напрузі думки й волі, по великих терпіннях. Але Теліга знала, що лише на тім шляху варто жити і вмирати. Лише таке горіння є життям. В тому горінні лише зім'ята душа випростує крила, сліпа — прозріє. Тому на цей шлях вона ступає і кличе інших ним іти, хочби сама мала згоріти в тому вогні. Молить Бога послати їй „гарячу смерть, не зимне умирання”. Свою поезію „Мужчинам” закінчує строфою, що стала пророчою:

Ми ж радістю життя вас напоївши вщерть —
Без металевих слів і без зідхань даремних,
По ваших же слідах підемо хоч на смерть!

Її віра й любов не мають нічого спільного із змістом, що його вкладають у ті поняття офіційні проповідники тих чеснот нашої цивілізації. Її любов — це не було солодке й плитке розчулення, це була мужня любов, сувора й безпощадна до себе; не жаль безсилий, а жертвенний чин. Її віра була глибоко в серці, неприступним для сумніву і зневіри. Засада Те-

ліги — жити повним життям і ставити чоло життю, бути активним, а не байдужим, бо тільки тоді можна перемогти.

Усе — лише не це.
Не ці спокійні дні,
Де всі слова — у барвах однакових,
Думки мов нероздмухані вогні,
Важання в запорошених оковах.

Невдачі треба перемагати. „Тільки тим дана перемога, хто й у болі сміється міг”. Завжди треба

Йти крізь січні в теплі квітні,
Крізь біль розлук у радість стріч.

Поетка не сприймає покірно упокорень. Вона — поетка твердості, честі, гордості.

Я руді, що була, не пробачу,
Не для мене переможний бич.

Вона любить повноту життя, всі його радощі. „Не лічу слів. Даю без міри ніжність”, каже вона, але зараз же додає: „Та там, де треба, я тверда й сувора”. Особливо сувора вона й безкомпромісова, коли йдеться про ворогів її народу. Вона дає всім свої привітні усміхи, але зазначає:

О, краю мій, моїх ясних привітів
Не діставав від мене жаден ворог.

В одному із своїх прозових творів пише Теліга: „Для тріумфу якоїсь ідеї потрібно нищити не лише її ворогів, а передусім усіх тих приплентачів, що нічого спільного не мають з жадною ідеєю, бо для них є лише одна ціль: використання кожної ситуації для своєї вигоди. Треба нищити тупість і міщанство”. Поетка засуджує тих, що в годину зудару двох сил намагаються лишитися поза конфліктом, бояться сказати або так, або ні, хочуть бути нейтральними. Вона називає їх партачами життя. Вона вимагає передусім цивільної відваги й безкомпромісовості аж до смерті, щоб „суцільну масу льокаїв обернути в націю, варту своїх великих героїв”. Тому не імponує їй той тип жінки, який витворився під впливом просвітянщини або соціалістичного народництва, як тип „емансипантки”, „партійної товаришки”, „народньої діячки”, філянтropки або патріотки, яка чекає

відродження нації від кооперації чи від проти-алькогольного товариства. Не любить вона журналів феміністичного руху, бо — на її думку — жінка повинна вийти з „жіночого гетта”. Теліга кличе скінчити з елітою крутіїв і рабів, які схиляють чола перед кожною новою силою, що заливає країну. Кличе усунути геть тих героїв дрібних цілей, виключно т. зв. муравлиної праці на народній ниві, скінчити з ідеалом пересічної, дрібною людини, яка із своїми ідеалами мирної культурницької роботи, із своїм закоханням в ідилію вилазить високо на місце провідної верстви. Жінка провідної верстви повинна стояти не лише „на сторожі домашнього вогнища”, а передусім „на сторожі цілості, щастя й могутності нації”.

Олена Теліга мала гостре відчуття, що і вона і Україна мають переступити якусь вогненну межу, яка ділить блискуче завтра від сучасного забріханого і звироднілого світу. Бачила, що

Ми ввесь час стоїмо на грані
Невідомих шляхів могутніх.

Вона передчувала, що Україні доведеться через вогненні межі, які розділяють дві епохи, продиратися в світле завтра. Бачила світ і Україну в огні. Вірила, що з того очищуючого вогню встане її народ, зміцнений, відсвіжений, відмолоджений шляхом через Голготу. На той шлях кликала вона відважних, вибранців, а жорстоко картала всіх тих, які чіпляються переможного воза тріумфуючої ідеї, всіх тих, кого називала „партачами життя”. Силу народу бачила „не лише в озброєнні військовому, а і в духовому”. Домагалася „глибокої, непримиримої і творчої ненависти до ворога. І не солодкавої розчуленості над самим собою, а великої і мужньої любови до своєї нації, до свого минулого, до всього великого і шляхетного”. Мистецтво для Теліги має велике й прекрасне завдання: виховувати сильних і твердих людей нації, що вміють жити, творити й умирати для своєї батьківщини.

Невір'я не в тому, що людина вірить чи не вірить, а в тому, що ісповідує те, у що не вірить.

Карлейл

М. Трихрест

І КОМУНІЗМ, І МОСКОВСЬКИЙ ІМПЕРІАЛІЗМ

Журналіст М. Брадович у своїй статті „Не комунізм, а московська жадова володіння” („Нова Зоря” з 27-го листопада 1966 р.) допустився, на мою думку, вельми поважних помилок світоглядно-ідеологічного порядку і водночас не оминув певною мірою нетактовності супроти особи, погляди якої він збивав. Устійнення п. Брадовича, як це подано в його статті, мають таку вимову:

„Твердження одного українського журналіста, що комунізм є релігією москвинів, смішне. Не лише релігія, а й ідеологія, яка в житті не діє, існує лише на папері і в пропаганді, але не в людях. Московське галапасництво, яке служить основою і джерелом московського напасництва й загарбництва, поневолення й визиску чужих націй, остільки ж старе як сама Московщина”. І п. Брадович наводить для підтримки цих своїх тверджень ще й ось таке: „Конкретне застосування „комунізму” під владою Москви нічого спільного з Комуністичним Маніфестом Карла Маркса, як і цілий ленінізм з марксизмом, нічого спільного не мають”...

За п. Брадовичем виходить, що тільки в московському „галапасництві-напасництві-загарбництві” криється джерело сучасної біди в світі, а самий комунізм тут непричетний, бо він, мовляв, навіть не є ідеологією... Звичайна людина може прийти до висновку, що комунізм був би добрий, якби його не зіпсував московський імперіалізм. Саме такої співають так невігласи, як і прибічники „загірних комун”, що, звичайно, не стосується п. Брадовича. А проте, за п. Брадовичем таки виходить, що отой московський комуно-большевизм „нічого спільного з Комуністичним Маніфестом К. Маркса не має”. Ось у чому полягає велика й небезпечна помилка п. Брадовича. Чи ж у Комуністичному Маніфесті К. Маркса не міститься вимога боротьби проти релігії, бо, мовляв, вона є „опіумом для народу”? Чи ж духова порожнеча в душах людей, як вислід усунення звідтіль Бога, не є передумовою для того, щоб у тих душах оселився вже сатана, як голова своєї антихристової віри?

Усі філософічні вчення і псевдовчення (об-

лудонауки), під оглядом світоглядно-ідеологічним, укладаються згрубша в такі дві обопільно-вилучаючі системи: а) творчу — релігія (Христова Віра), ідеалістичний світогляд, націоналізм, духово-матеріальна приватна власність для кожного члена національної спільноти, суспільна справедливість та б) руйніницьку — безбожництво, матеріалістичний світогляд, марксизм - соціалізм - комунізм - „інтернаціоналізм”, знесення-заперечення духово-матеріальної приватної власності, суспільна несправедливість.

Підстави, щоб віднести ідеологію марксизму-соціалізму - комунізму - „інтернаціоналізму” до руйніницької системи, випливають з таких, цієї облудонауки, засад-підступів, чи провокацій, проти людства:

- Безбожництва для перетворення людини на тварину (оскотинення людства);
- Знесення - заперечення духово-матеріальної приватної власності, як остаточний (тотальний) грабунок людства на користь Інтернаціонального Дармоїдства та його підпори через „державу”, тобто грабунку, здійснюваного шляхом „удержавлення-націоналізації”, як підступного обману;
- Клясової ворожнечі-боротьби, або організації масової різанини, кровожерного втілення гасла „поділяй і пануй” на основі навмисно розпалюваної заздрости з метою захопити в такий спосіб владу й усе народне добро „пролетарськими руками”, та
- „Інтернаціоналізму”, або маскування Інтернаціонального Дармоїдства і його спільника — підпори — „старшого брата” — москвина (червоної Москви), що, як комуно-большевик, став червоним фашистом. Під Інтернаціональним Дармоїдством треба розуміти всіх тих, навіть цілі нації, щонайменше в їх верхівках, які існували та існують за рахунок інших людей чи націй і намагаються утривалити свій панівний стан всілякими й передусім політичними засобами, в тому числі з допомогою облудонауки марксизму - соціалізму - комунізму. Про існування Інтернаціонального Дармоїдства,

або „гробокопачів” чи „мафії” у вигляді реально існуючого тіла з його намірами, здійснюваними через напівтаємний виконний орган у напрямі створення „світового уряду”, що височить над „інтернаціональною саламахою” — безпорадним збіговиськом обезвласнених, безбатьківщинних, визискуваних і винищуваних рабів, — розводитися немає чого, — це вже більш-менш відома річ, і можна навести величезну силу доводів. Москва є лівим крилом, чи лівою головою отого Інтернаціонального Дармоїдства, немов би двоголової гідри, що її праве крило, чи права голова, знаходиться по цей бік залізної заслони.

„Большевізм є чисто російське (московське) явище; большевізм є третя форма російсько-московського імперіялізму”, як це устійнив російський же філософ Н. Бердяєв. Ці визначення ні в якій мірі не зменшують самотяжючого значення марксизму-соціалізму-комунізму-„інтернаціоналізму”, як руйницької ідеології матеріялістичного світогляду з її історичним та діалектичним матеріялізмом, тобто крутійським словоблуддям-підбудовою Комуністичного Маніфесту Карла Маркса, цього речника Інтернаціонального Дармоїдства в його намірах світової надвлади, — світово-імперіялістичних плянах.

Щоб повніше зрозуміти злочинність марксизму - соціалізму - комунізму - „інтернаціоналізму” в його втіленні у вигляді московського комуно-большевізму, як ідеології, яка „існує” не лише „на папері і в пропаганді” та „діє в житті і в людях”, що заперечує п. Брадович, варто пригадати ще один підступ, а саме лєнінське гасло — „два кроки вперед, один крок назад”. У своєму здійсненні в часі і просторі це гасло, вигадане для психологічного обману людства, знайшло свій вислів у так званій генеральній лінії комуністичної партії, коли хвили-періоди гострого терору — народовбивства, голоду, вбивчої каторжної праці, великих злиднів та всіляких переслідувань й особливо проти поневолених націй, — чергуються з хвилями-періодами деякого попускання, тобто „пом’якшеного” терору, „вузьких” умовин життя або, як кажуть, „відлиг”. Між цими хвилями-періодами, які можуть бути графічно унагляднені в вигляді двох рівнобіжних ліній, звива-

ється властива, у вигляді зигзагу генеральна лінія комуністичної партії, людоджерне єство якої в органічній сполучі, чи симбіозі, з московським імперіялізмом і відтепер у вигляді московського комуно-большевізму й є відповідальне за знищення на теренах так званого СРСР понад 80 мільйонів невинних людей, включно з тими близько 15-ма мільйонами, які не народилися.

Марксизм-соціалізм-комунізм, як протиприродня суспільно-устроєва ідеологія, зі своєю задачею знесення-заперечення духово-матеріяльної приватної власності, а відтак і приватної ініціативи, є саме тому величезним гальмом для розвитку виробничих сил людства. Господарчий, чи економічний, вислід будь-якого утвору під кормигою марксистів-соціалістів-комуністів буде невідклично і завжди від’ємним, злидненням. Уявити собі, що така кормига порядкує в якомусь однопідрядному утворі, не можна, бо вона була б негайно заступлена справжніми вибранцями народу, тобто урядом для народу, а не навпаки. Але того не може бути в СРСР, і то тому, що господарча недолугість цієї в’язниці народів натягається терором і грабунком супроти „молодших братів”, щоб підготовувати отого „старшого брата”.

Мимохідь про „націонал”-комунізм. Саме в обличчі протиприродньої під господарчим оглядом істоти марксизму-соціалізму-комунізму, залишаючи на боці всі інші від’ємні риси цієї ідеології, можливість існування націонал-комунізму в будь-якій поневоленій країні є вилучена, — він може бути тільки „націонал”-комунізмом, тобто кормигою яничарів своєї нації на користь „старшого брата”. Понуре завдання „націонал”-комунізму тієї чи іншої поневоленої нації полягає в духовому роззброєнні та в розкладі її, як передумов панування над нею поневолювача.

Імперіялізм є загарбанням чужого добра, чужої збірної приватної власності, передусім матеріяльної, а далі й духової, в міжнародному мірилі. Інакше кажучи, імперіялізм це є знесення-заперечення права поневоленої нації на її збірну духово-матеріяльну приватну власність. Загарбницькою метою московського імперіялізму в його до-комуно-большевіцькому вигляді була передусім збірна власність з тим, однак, що індивідуальна власність залишалася

НОВИЙ 1917 РІК НАДХОДИТЬ

„Львівські студенти наклали на себе гривну один рубель за кожний барбаризм (понадто московізм), що його студент уживе. Московщи́на покарала 1966 року їх за це в'язницею”.

(„Шлях Перемоги” 18 IX 1966)

Наші діди, батьки могли ще в XIX ст. усталити правопис та скласти всі — потрібні культурній нації — словники. Могли, бож мали і мовознавців, і гроші, і час. Вони видавали на всілякі українські національні потреби сотки тисяч рублів, а на основу нації — на її мову знайшли лише мізерні 3.000 рублів. Та й ті випадково, бож ті 3.000 руб. зібрали не на мову, а на пам'ятник Т. Шевченкові. На мову ж обернули тому, що московський уряд не дозволив ставити пам'ятника.

По 1945 році Московщина намагалася московщити мови: болгарську, словацьку, польську, чеську. Не змогла того зробити, бо ті мови мали вже десятиліттями усталені граматики та великі словники своїх мов. Отже, можна припускати, що якби Україна також все те

поза хижим оком загарбника. Та від часу запровадження марксизму-соціалізму-комунізму в життя, в його московському комуно-большевицькому виданні, але суворо за засадами-підстапами цієї злочинної ідеології, в поле зору загарбника потрапила також індивідуальна власність кожного „громадянина”.

Імперіялізм, як грабунок, став суцільним, тотальним, що й відповідає намірам Інтернаціонального Дармоїдства в його оперті на московське комуно-большевицьке творило, імперіялістична стихія якого з'явилася поживним середовищем для людоджерної облудонауки марксизму-соціалізму-комунізму. З другого боку чин запліднення московського імперіялізму цією облудонаукою є занадто очевидним, щоб твердити, мовляв, вона „в житті не діє”. Хіба ж не є понурим наслідком тієї „дії”, підривної, розкладницької дії, наприклад серед українства, коли облудонаука марксизму-соціалізму-комунізму, як духова зброя ворога, дала такий великий причинок до ударемнення-поразки українських визвольних змагань?

Отже, і комунізм, і московський імперіялізм. І чим скоріше українська людина вимете зі своєї свідомости облуду марксизму-соціалізму-комунізму, тим скоріше настане її духово-фізичне визволення.

мала десятиліттями перед 1917 роком, то не змогла б Московщина тепер московщити нашу мову (принаймні аж так дуже, як тепер). Чого ж бракувало нашим дідам, батькам, щоб усе це мати перед 1917 роком?

Бракувало одного лише, але такого, що визначило долю українського народу і його мови на наступне століття. Забрало нашим дідам та батькам творчої уяви, а з неї і політичної далекогозорости. Вони домагалися української мови в школах та урядах, а тої (шкільної та урядової) мови не мали.

Пригадую тут це тому, що творчої уяви і політичної далекогозорости бракує нам і тепер, як показала це історія останнього півстоліття. Ми і тепер не маємо не лише всіх словників, але не маємо навіть і одного (повного) української мови. Що гірше! Не маємо навіть усталеного правопису! А це ж в другій половині XX ст., коли африканські дикунки мають свої держави.

Пізніх Іванів б'ють. Слушно і заслужено.

1917 рік упав на наші голови несподівано. Україна могла 1917 року запровадити українську мову в школах, не питаючись нічийого дозволу. Могла, але не мала тої мови (шкільної та урядової). Кинулися пізні Івани надолужувати прогаїні століття. Україна криком великим кричала, телеграфувала до своєї, вільної вже, столиці вимогу негайно прислати граматику та словники. Негайно! В передмовах до всіх словників, що їх була видала УАН до 1933 року, читаємо: „Потреба цього словника така пекуча, нагла, що укладачі примушені були покищо обмежити обсяг його до найкращих слів, часом не маючи часу їх докладно вивірити”.

В такому поспіху склали всі назовницькі (термінологічні) словники в УАН. Загальні ж А. Кримського та С. Єфремова, Є. Тимченка, А. Ніковського та інші не встигла УАН видати, бо часи московських капіталістичних утисків минули, а прийшли часи московського „соціалістичного” нищення всього українського. „Демократична” Московщина знищила всі українські словники УАН, разом з їхніми авторами.

По 1920 році в Галичині, Буковині, на еміграції можна було скласти великі словники української мови: етимологічний, історичний, говірок, чужомовні, сутямок (синонімів), неперекладників (ідіомів), речівні (фразеологічні), назовницькі (термінологічні) і т. п. Можна було, бож мали і мовознавців, і гроші. Так, і гроші, бо видали на інші національні потреби вдесятеро більше, як треба було на словники. А по 1945 році в самій лише Америці побудувували громадських будинків на мільйони доларів, а з тих мільйонів на мову (словники) не видали навіть і 0.01%. Чому? Таж маємо на еміграції кілька вчених мовознавців, маємо УВАН, НТШ, кілька великих організацій з майном на десятки мільйонів доларів. Самої інтелігенції маємо кілька десят тисяч. Що ж бракувало цій великій, культурній силі укласти і видати великі українські словники?

Бракувало того, чого й нашим дідам та батькам — творчої уяви, політичної далекозорости і розуміння гірархії вартостей. „Еліта” нашої еміграції не розуміла і не розуміє, що мова — це основа основ нації, і тому її треба будувати, розбудовувати найперше з найпершого.

Московщина від 1933 року вигублює у в'язницях та на каторзі тисячі борців за українську мову. По 1945 році московська „демократія” вже відкрито й офіційно здійснює старе монархічне „не било, нет і бить не может нікакой українской мови”. Вона 1966 року ув'язнила кількадесят молодих українців лише за те, що вони домагалися не московщити української мови. А як „бореться” наша еміграція (властиво — її „еліта”) проти московщення України?

Вона... киває пальцем у чоботі. У своєму гетті ухваляє довжелезні і жалібнісенські „нам ся кривда діє” та посилає те скигління світовій „демократії”. Тій самій, яка допомагає Московщині вдержувати Україну у своїх лабетах. Тій самій, що сама видає великі мільйони доларів на московщення всього світу — на москвофільство.

Не тяжко уявити: як регочуться ваньки в ССРСР і на еміграції з такої „боротьби”. Недолугі хахли не розуміють байки про вовка та ягня. Не розуміють, що будуть ягням доти, доки не змінять свого ягнячого скигління на мову, що її єдину розуміють московські і світові вовки. На мову сили, на мову зброї. А її еміграція має.

Московщина ненавидить Великого Тараса безмірно лютіше, ніж будь-яку українську історичну постать. А поготів і тому, що ту свою лють примушена ховати від українського ока. Лютіше ненавидить тому, що на доповіді переконалася, що їй — могутній імперії — несила знищити Духового Вождя Нескореної України. Ще 1847 року далекозорий московський міністер Г. Орлов казав цареві, що Т. Шевченко може стати духовим вождем України, а тим самим і засновником української незалежної держави. Не помилився. Року 1917 по всій Україні і поза нею українці в урочистих походах-маніфестаціях несли образи Великого Тараса разом з жовтоблакитними прапорами, співаючи його „Заповіт”: „Вставайте і ворожою, злою кров'ю волю окропите”. Жадних інших образів, жадних інших прапорів не несли.

Московини скаженіли з люті і в 1917-20 роках кололи багнетами Тарасові образи, палили його „Кобзарі”. Україна відповіла зброєю. Так примушена була Московщина визнати Великого Тараса, разом з його мовою. Що більше, примушена була ставити йому пам'ятники. Ва, ще більше, найбільший московський авторитет, ЦК КПСС, примушений був офіційно у своїх ухвалах визнати, що авторитет національного Пророка і Вождя України — понадто серед молоді — року 1965 найвищий, ніж будь-коли в історії.

Тяжко знайти слова, якими можна висловити ту скажену лють, що охоплює кожного кацала на саму згадку про цю імперську поразку. Та поки Московщина ставила цьому своєму — найбільш зненавидженому

— ворогові пам'ятники в Україні, то хоч це і була велика поразка, її можна було заховати за параваном „великих слів”. Але Московщина примушена була поставити пам'ятник своєму найнебезпечнішому ворогові в самій Московщині, і то не будь-де, наприклад, у Петербурзі, де він учився, але таки в самому серці Московщини — в столиці, в Москві.

Такого приниження національної гордості всієї Московщини, такої образи „великого вождя всіх народів” — московського народу, такого плювка в саме обличчя „матушці” і всій імперії — не було ще ніколи в історії.

Що ж примусило Московщину скоритися Україні?

Пам'ятник Вождеві Мазепинської України в столиці наймогутнішої держави — у Вашингтоні. Пам'ятник бо цей стоїть на незнищенній основі — на кістках 10 мільйонів великомучеників, борців за волю України. Пам'ятник бо цей зцементований кров'ю лицарів війська УНР, УГА, УСС, УПА, СВУ, СУМ, студентів під Крутами, селян під Базаром. Пам'ятник бо цей піднесений на недосяжну жадному ворогові височині п'ятьмастами Безсмертних Українок в Кінгірі, які пішли в наступ на могутню московську імперію з кличем: Бог і Україна. Пішли в наступ на великопотугу, перед якою тремтить увесь світ. І — перемогли.

Так, перемогли! Московщина примушена була відповісти духовим нащадкам 500 Безсмертних Українок на запит: „Чому в столиці, ворожій Україні, Америці стоїть пам'ятник нашому Батькові, а нема такого в столиці братньої Московщини?” Цей невисловлений український запит почули ті африканські народи, що їх Московщина обіцяє „визволити”. Єдиною відповіддю, яку могла і мусіла дати Московщина, було поставити пам'ятник Т. Шевченкові у своїй столиці. Так скорилася Московщина навіть ще уповні не виявленій (потенціальної) духовій силі України.

Націоналістична романтика? А чи ж не вона робила і робить конкретні чини? Чи ж не ця націоналістична романтика збрала за короткі 12 місяців півмільйона доларів на емігрантські пам'ятники Великому Тарасові?

Ця наша перемога над Московщиною дає підстави припускати, що якби наша еміграція була видала великі, повні українські словники: літературної мови, сутямок (синонімів), неперекладників (ідіомів), чужослів (барбаризмів) речівні (фразеологічні), говірок, етимологічний, назовницькі (термінологічні), чужих мов тощо; якби видавала чистою, багатою українською мовою свої книжки, журнали, часописи, то Московщина була б побоялася московщити українську мову так нахабно і в такому розмірі, як робить це тепер.

Еміграційні великі, щироукраїнські словники та чиста багата мова еміграційних видань були б не спинили московщення України (спинить їх лише український меч), проте вони значно загальмували б московщення. Загальмували б, бо значно посилили б в Україні спротив московщенню. Навіть тепер Україна має силу протестувати проти московщення. А цю ж силу дуже послаблює почуття осамітненості у борців за права і чистоту української мови. Вони не чують нізвідки жадної

моральної підтримки їхній боротьбі з Московщиною і зневірюються в свої перемозі. А зневірений у свої сили не підійме руки на — навіть слабшого за себе — ворога. Московщина не змогла б заховати від підмосковських українців еміграційних словників, книжок, журналів, часописів. А чистота та багатство мови еміграційних видань були б зброєю в руках борців в Україні. Московщина примушена була б відповісти, і відповісти **переконаливо**, себто не язиком, але **чином** (так, як з пам'ятником Тарасові) тисячам симоненків, світличних, дзюб, горинів на їхній запит: „Чому вороги українського народу, зрадники України, запроданці-емігранти видали **всі**, і то повні, українські словники та пишуть чистою, багатою українською мовою, а багатуща, незалежна українська радянська республіка за 45 років свого існування не видала й одної **десятої** того, що видали бідні емігранти? І чому АН УРСР досі не виправила української літературної мови бодай наполовину так, як це зробили запроданці-емігранти?”

Московщина добре розуміє, що єдиною відповіддю, яка задовольнила б Україну, було б **видати** не менше і не гірше, як видала еміграція. Аж так дуже змосковщити, як змосковщила по 1945 році, не змогла б, бо в Україні були б рукописні відписи емігрантських словників. Були б і рукописні відписи **московізмів** з українськими відповідниками. Змосковщені ж, видані в СРСР, стали б великим пропагандивним матеріалом в руках борців за чистоту української мови. Спротив московщенню ширився б і глибшав. А москвини мають дуже сильний політичний нюх, і тому завжди своєчасно відступають **перед силою**.

Та маємо ще щось далеко-далеко трагічніше.

Від Переяслава по сьогодні Московщина вщеплює українській провідній верстві смертельну їй хворобу „інферіоріті комплекс”, себто почуття національної (культурної, господарської, військової) **нижчости** українців, а звідси і **зневіру** у власні сили України. Так народився малорос, що логічно виріс на яничара. Тисячі отих **самойловичів, прокоповичів, безбородьків, гоголів, короленків, винниченків, скрипників, корнійчуків, сооюор, шелестів** — їм же нема числа — творили московську культуру та імперію, боронили і боронять її від розпаду.

Внаслідок поразки у революційно-визвольних змаганнях 1917-21 років малорос обернувся на новий тип — **малоукраїнця**. Найпитомішою ознакою малоукраїнця є оте його **мало** щодо всього українського і нерозривно з ним зв'язане **велико** щодо всього московського. Малоукраїнець є українським патріотом **лише мовно і культурно**. З політично-державницького погляду він „общерос” (як назвав М. Драгоманів сам себе). Малоукраїнець любить українську мову, пісню, культуру, але — хворий на інферіоріті комплекс — вважає їх за селянські, недорозвинені, далеко нижчі за московські. Наприклад, Т. Шевченка має, хоч і за великого, проте лише селянського поета, але А. Пушкіна має за генія світової ваги. Малоукраїнець щиро бажає

росту української культури і мови, але те його бажання чисто платонічне.

Малоукраїнець вірить у мирне полагодження всіх суперечок і боротьби поміж народами. Він має московський нарід за братній, слов'янський, демократичний, отже порозумітися з ним нам дуже легко. Українську незалежну державу має він за химеру (утопію), бо переконаний, що Україна неспроможна її вдержати. А що Московщина й Україна мають тих самих ворогів (німців, поляків, турків), то здоровий розум каже об'єднати сили обидвох проти спільних ворогів. Тож — **московсько-українська федерація**. Коротко — **малоукраїнець** — духовний раб Московщини, хоч і ображається, коли його так назвати в вічі.

Такі погляди вщеплює Московщина вже третьому поколінню українців. Ми легковажимо цей величезний психологічний (як наслідок і політичний) ваги факт. А він може визначити долю України по розвалі СРСР. Уже тепер 85% людности України народилося по 1917 році, отже виховане від колыски московською пропагандою. Також легковажимо той факт, що тепер в Україні живе сім з половиною мільйонів (18.7%) чистокровних кацапів народжених у Московщині, і всі вони на **керівних посадах**. Тисячі з них вивчили українську мову, з метою сильніше поборювати український „сепаратизм”. По розвалі СРСР і проголошенню Української Незалежної Держави ці „зукраїнізовані” **московські націоналісти** влівіч обернуться в **найгаласливіших українських патріотів і навіть „націоналістів”**. У революційному ж безладді горлопани легко дістаються на провідні посади. І це вони знову можуть завалити руками малоукраїнців українську державну незалежність. Україна знову „добровільно” **возз'єднається з братньою Московщиною** в одній, нероздільній імперії під новою, привабливішою назвою.

Алеж Україна 1967 року — це не Малоросія 1917 року! — Так. Але — **яка?** Ніхто у світі не знає, бо кожний українець в СРСР ходить і спить в личині. Скільки серед них малоукраїнців? Покаже новий 1917 рік, коли вибухне в Україні **кривава війна за душу і розум українця**. А тим „зукраїнізованим” кацапам допоможе могутня світова мафія. Вона вже має свою надруковану літературу та агентів. Яка є та література — не маємо тут місця оповідати. Читайте видання ЮНЕСКО, понадто щодо шкільних програм та підручників.

Яку літературу пішло наша еміграція? Чи не таку, що на ній уже 300 років (а понадто останні 50) Московщина виховувала хахлів на духових рабів, на яничар? А таку пишуть і українські емігранти.

„Кондіціо сіне ква нон” визволення України з московського державного рабства — це визволення української інтелігенції з московського духового рабства. На щастя, наше селянство ніколи не хворіло на інферіоріті комплекс. За свідченням чужинців наш селянин був і є **духовим аристократом**. Він мав сильне почуття своєї особистої гідности і вищости супроти кацапа. Народня мудрість твориться сотками, ба, тисячами років щоденного досвіду. Наш селянин-господар

стояв духово вище за нашого інтелігента, що й показали переконливо 1917-21 роки.

Клин клином вибивають. Духове рабство вилікує боротьба. А боротьба це не оборона, бо і раб наважується часом боронитися. Боротьба — це наступ. Українська еміграція мусить готувати зброю для борців в Україні. А тепер війну виграють не гармати, але слово. Українська еміграція мусить готувати для України літературу, яка зриває личини з усіх московських брехень, з усіх московських мітів про вищість та силу Московщини, і нижчість та несилу України, яка нищить московський міт про „братерство” московського і українського народів, міт про їхнє „общєє достояніє”. Та література мусить поглиблювати і поширювати різниці між московським і українським народами. Різниця у всіх царинах життя. І мусить все це робити не голословно, не порожніми, недоведеними перехвалками (бляшаним патріотизмом), але і лише історичними документами, фактами, числами, свідченнями чужинців і навіть самих москвинів. (Див. мої: „Українець і москвин”, „Московство” та ін.).

Москвини безмірно ліпше за українців розуміють, що такий наступ скінчиться українським колом у могилу московської імперії, розвалом ССРСР. Тепер москвини гістерично кричать в часописах, журналах, в школі, в театрі, по радіо і навіть в ухвалях найвищої імперської влади ЦК КПСС, що ССРСР є непереможний доти, поки панує між народами ССРСР дружба та любов. На пам'ятнику Ленінові в Києві вирізьблено, що щаслива і заможна Україна можлива лише тоді, коли український і московський народи житимуть в дружній єдності. Так самі москвини вказують нам на кіл для московської могили. Політично дорослий українець робить з цього логічний висновок.

Як знаємо з трагічного досвіду, ненависти до українського народу ніколи в історії не бракувало всім і кожному москвинові, всій Московщині. І той же трагічний досвід, від Переяслава по сьогодні — вказує на тисячі хахлацьких охочих (добровільних) яничар, общеросів, малоросів, малоукраїнців, які не лише не мали жадної ненависти до московського народу та його „культури”, але, навпаки, любили його і його „культуру”. Які були духовими рукоблудами, повіями. Які були московськими духовими рабами, наложницями.

Чому ж дивуємося, що Україна опинилася в московському ярмі?

Теперішнє малоукраїнство далеко небезпечніше українській державності, ніж колишнє малоросійство. Небезпечніше, бож схований — та ще й в українській личині — ворог завжди небезпечніший за відкритого. Малорос був відкрито „общеросом”, відкрито йшов під двоголовим орлом, а малоукраїнець зафарбований на жовтоблакитно й іде під Тризубом (з тактичних причин). Великою трагедією малоукраїнця і всієї України є те, що він несвідомий свого яничарства. Трагедія

ПЕРЕДПЛАТИТЬ, ЯК ДАРУНОК,

„ВІСНИК” СВОЇМ ДРУЗЬЯМ!

в тому, що він несвідомий свого духового рабства, що вірно служить найлютішому ворогові України, водночас люблячи Україну.

Не є рабом той, кого мулять кайдани. За першої ж нагоди він ті кайдани скине. Кого ж кайдани не мулять, той і не думає їх скидати. Наприклад, коли розвалилася Австро-Угорська імперія, чехи танцювали з божевільної радості, а не один галицький інтелігент плакав. А галичани ж були національно свідомими українцями. Більшості ж дніпрянської інтелігенції треба було аж рік часу, щоб дорости до IV Універсалу. А за революційного часу кожна хвилина важить в історії більше, ніж рік мирного часу.

Здерти з носа малоукраїнця московські окуляри — це величезний крок уперед на шляху до української незалежної держави. Величезний, бо наполовину вилікує його з інферіорітні комплексу; бо, руйнуючи міт про московську вищість та силу, руйнує саму основу малоукраїнства та „общероства”. Другу половину тої хвороби вилікують великі, науково-популярні і наукові, дуже добре удокументовані праці, що доводять вищість і силу України.

Україна буквально стоїть перед „бути чи не бути”. За таких — вирішальник для долі нації — часів політично доросла провідна верства її має лише одну-єдину міру вартостей на все, що вона робить. Тою мірою є користь боротьбі нації за „бути чи не бути”.

Найперший з найперших обов'язків еміграційної еліти супроти України — це думати про те, що буде в Україні на другий день по розвалі ССРСР. Думати — це не мріяти, а науково вивчати, аналізувати всі царини життя підмосковської України, робити синтези, конкретні передбачення-прогнози і готувати відповідну до того зброю борцям в Україні, новим будівничим Української Держави. Готувати вже тепер, щоб можна було вислати в Україну на другий же день по розвалі ССРСР. Слово „зброя” вживаю не риторично, але буквально, бо на другий день по розвалі ССРСР вибухне в Україні кривава війна за душу і розум українця. Хто ту війну виграс, той визначатиме долю України на наступні століття.

Тою зброєю є ті державно-творчі знання, що їх не мають (звідки ж могли в'язні одержати?) нові будівничі української держави. А того знання — теоретичного і досвідного — західній світ має невичерпну крилицю. Які саме знання — ми писали деінде. Тут ведемо мову про українську мову лише.

Новий 1917 рік надходить. Україна телеграфічно видаватиме від своєї еміграції прислати незмосковщені українські словники, щоб перевидати їх в Україні кількомільйоновими накладками. (Перевидати фотодруком забере тиждень часу, а скласти словник — роки часу).

Що еміграція вишле?

Так знову примушені будуть мовознавці в Україні наспіх їх укладати. А ті мовознавці вже не матимуть того багатющого джерела, з якого повними пригорщами черпали словникарі 1917-33 років. Того джерела — незмосковщеного українського села вже не існує.

Не можемо складати — викручуються емігранти. Не-

50-РІЧЧЯ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ПЕРЕВОРОТУ

ВІД ІЛЛІЧА ДО ІЛЛІЧА

Центральний Комітет КПСС у Москві видав 4-го січня 1967 року постанову під назвою: „Про підготовку до 50-річчя Великої Жовтневої Соціалістичної Революції”.

Неправда цієї постанови починається вже з самого її заголовку, бо ж ніякої „жовтневої революції” не було, а був большевицький переворот, була узурпація влади, яка, як признавався тоді сам Володимир Ілліч Ленін, „валялась на вулиці”. Марксове клясичне означення революції, як „повалення віджилого суспільного і державного ладу”, у випадку „жовтневої революції” також не пасує, бо валили большевики в Петербурзі не віджилий царат, а владу Керенського і російських соціалістів, що явилась після повалення царату в Лютневій революції 1917 року. І також не є той большевицький переворот соціалістичним, бо внаслідок його постала на території Російської імперії не соціалістична система, а система державного капіталізму в її азійсько-татарському варіанті.

Далі в цій постанові сказано: „Радянський народ, а з ним і трудящі всіх країн урочисто відзначають великий Жовтень...”

В цьому реченні немає ані слова правди, бо „радянського народу” не існує навіть у програмі КПСС, яка щойно плянує в тій програмі „злиття націй”, а трудящі в жадній країні світу, крім насильно зігнаних у країнах, поневолених комуністами, ніякого „Жовтня” напевно не відзначатимуть.

Ще далі: „Тільки після встановлення радянського режиму засвоїло людство найглибший сене революційного гуманізму Жовтня...”

На жаль, народи вільного світу ще й досі не

~~~~~  
 правда! Можемо! Ані мовознавців, ані часу, ані грошей не бракує. Бракує отої міри вартостей, якою доросла еліта міряє все, коли нація стоїть перед „бути чи не бути”. Наші вусаті діти не знають, що мусить бути перше, а що друге, третє, десяте. Чи великі словники сучасної літературної мови, що їх тепер і пекуче потребує вся Україна, чи „Молитовник XIV ст.”, або „Іконоборство”, або „Географічні назви Войківщини”, або „Грецький лексичний фонд в українській мові”, або „Особливості в говірці села Романів” і т. п., що можуть зачекати без шкоди для України ще 20-30 років і потрібні лише кільком науковцям.

увяляють собі, що то значить „гуманізм Жовтня”, але народи, що опинилися під владою Москви, за 50 років, що минули від того „Жовтня”, втратили десятки мільйонів своїх синів і дочок у большевицьких катівнях, на засланнях, у концтаборах, на „соцбудовах”, з голоду... Гуманізм Жовтня і гуманізм Диявола — тожні поняття.

„... Почалася епоха панування трудящих...”

За диктатури Леніна-Сталіна фізично знищено панівні кляси царської Росії і споруджено натомість советську клясово-кастову піраміду, вершок якої становить ЦК КПСС і вища партійна бюрократія, середину — упривілейована „нова кляса визискувачів”, а трудящих, тобто селянство і робітництво обернено на кріпаків-робітників, і вони творять основу тієї піраміди.

„... Після Жовтня склалася історичний іспит марксо-ленінська наука...”

Це вже загальновідома річ, що теорія Карла Маркса скрахувала в усіх своїх основних засадах. Теорії „великого продовжувача Маркса” — Леніна і теорії „великого продовжувача Леніна” — Сталіна привели до цілковитого занепаду економіку та сільське господарство в СРСР і тепер їх продовжує своїми червоногвардійцями Мао Тсе-тунг, а Леонід Ілліч Брежнєв шукає з поміччю професора Лібермана рятунку в капіталістичній системі економіки.

„... У братній, єдиній сім’ї народів СРСР ми добились грандіозних результатів...”

Цілковита фальш цього твердження розкривається на самому початку постанови ЦК КПСС, де говориться не про „сім’ю народів”, а про „радянський народ” — штучно творену з десятків поневолених народів єдину російську націю. Щождо „грандіозних результатів”, то про них багато можна довідатися навіть із советської преси, в якій советські громадяни день-у-день нарікають на брак предметів найпершої потреби.

„... Масовий героїзм трудящих у роках відбудови народного господарства і перших п’ятирічок — незабутня сторінка нашої історії...”

Про цей „героїзм” і про трудящих, що його виявляли вони в тих роках як советські катор-

жани, можна прочитати тепер навіть у деяких повістях советських письменників, не кажучи вже про численні друковані спогади щасливців, яким вдалося врятуватися з сталінського пекла.

**„... 50 років Жовтня — це народження людини нового світу, нової моралі...”**

Страшна правда цих слів у тому, що більшовикам таки вдалося виплекати у своїх комуністичних розсадниках численних моральних потвор, „нову советську людину” на подобу Леніна, Сталіна, Дзержинського, Менжинського, Баліцького, Хрущова, Шелепіна... Цими своїми теломеханіками, активістами, павліками морозовими і тримаються вони при владі.

**„... Підсумки незаперечно свідчать про перевагу соціалізму над капіталізмом...”**

Виписуючи ці слова, автори постанови ЦК КПСС напевно знали, що пересічному советському громадянину вистачило б лише заглянути до першої-ліпшої фабрики, крамниці чи приватного мешкання в Америці, Англії чи Франції, щоб з обуренням заперечити цю брехню. Але советський громадянин такої можливості не має.

**„... Комуністичні партії і народи братніх країн уважно вивчають і широко використовують досвід соціалістичного і комуністичного будівництва в ССРСР...”**

Звичайно, вивчають і роблять з того практичні висновки: Польща, Румунія, Чехо-Словаччина, Східня Німеччина, якби не советські дивізії, вже давно визбулися б своїх компартій, але, не маючи такої змоги, тим часом помалу ліквідують у себе те, що приніс їм досвід комбудівництва в ССРСР. Нині колгоспна система — витвір сталінського „генія” — зберігається в повній мірі лише в Советському Союзі, в червоному Китаї і в... Альбанії.

**„... Жовтнева революція стала переломовим рубежем у розвитку національно-визвольних рухів...”**

Свій перший досвід у цьому „розвитку” здобули більшовики в Україні, коли кров'ю і залізом здушували там національно-визвольний рух. Дальший досвід здобули вони в Грузії, Вірменії, в Туркменістані. Потім танками душили національну революцію на Мадярщині і в Схід-

ній Німеччині. Тепер використовують свій досвід в Африці, в Азії, Південній Америці.

**„... Повна і остаточна перемога соціалізму в ССРСР і перехід до будівництва комунізму — найважливіший результат революційних перетворень у нашій країні...”**

Про повну і остаточну перемогу соціалізму говорив ще Сталін. Після його смерті Молотов заявив був, що соціалізм в ССРСР ще не збудований, але Маленков його заперечив і змусив признати свою „помилку”. Хрущов казав, що для того, щоб збудувати соціалізм, треба „дочепити до нього кусник сала”. Про комунізм він уже й не згадував. Тепер пишуть про нього хіба з нагоди ювілею.

**„... Советський Союз стоїть на передньому краї боротьби проти імперіалізму...”**

Але якого? В сучасному світі залишилось ще дві імперіалістичні великопотуги: ССРСР і червоний Китай. Советська пропаганда називає імперіалістами американців, а останнім часом і „квіку Мао Тсе-тунга”. Китайська пропаганда називає імперіалістами американців і „квіку Брежньєва-Косигіна”. Коли з цього альгебричного рівняння усунути, як явно пропагандивний додаток, американців, тоді постане правдивий образ „комуністичного моноліта”, роздетого московським і китайським імперіалістами.

**„... Радянські комуністи, увесь радянський народ високо цінують інтернаціональну підтримку своїх закордонних братів...”**

Про яку підтримку тут мова? Про ту, яку відмовилися подати „закордонні брати” в Москві, коли більшовики на міжнародному збіговиську пробували були „осудити” Мао Тсе-тунга? Про ту підтримку, яку відмовилися вони подати у Варшаві? Чи це натяк на наступне збіговисько в Празі?

**„... Советський Союз буде вічним прикладом для грядучих поколінь...”**

Напевно буде. Але буде відстрашуючим прикладом величезної території, на якій комуністична партія, здобувши владу, десятиліттями переводила безглуздий, кривавий експеримент будівництва комунізму.

Постанову ЦК КПСС обговорюють і схвалюють за відомими зразками в Україні на численних мітингах по фабриках, колгоспах і устано-

Володимир Гаврилюк

### К Р А С А

Що то краса, коли нема  
в ній змісту,  
що зміст, коли позбавлений  
краси він?  
На ці питання важко відповісти  
критично, лаконічно і правдиво.

Нудна кімната, скільки ж в ній  
принади,  
коли вливаються вечірні аромати  
в порожній дзбан її холодних  
стін,  
як світ вечірна заливає тінь.  
1961.

### СИНАЙСЬКИЙ ТРЕМТ

Я — стіни і підлога.  
Але яка присутність Бога  
тепер в мені глибока!  
Іде, я чую Його кроки.

Ідеями моїми сходить,  
мов по гранітних сходах.  
І кожен крок Його  
есхатологія й вогонь.

Нема нікого.  
Присутність Бога —  
і дзвін  
стін.

Він слухає  
мене, німого.  
Він, я і дзвін  
стін.

Відкрий мені Свій слід,  
промов: „Ось тут я був,  
оце моя стопа”, —  
щоб я не потоптав

вах. Промовці по черзі переходять усі ці її брехливі твердження, „розпалюють, — як пишуть у совєтських газетах, — ентузіазм для нових перемог”. А наші люди там, по містах і селах, слухають, потупивши очі, щоб не запримітив у них комсомольський активіст ненависти до промовця, до тих, хто ту постанову укладав, до Ілліча Леніна, до Ілліча Брежньєва і — до антинароднього, звироднілого окупаційного режиму.

**В. Архілох**

святую Твою траву,  
ані святий Твій квіт.  
Відкрий мені  
Свій слід,  
промов.

Для мене, для поета,  
не для епітета потрібно  
Твого авторитету,  
щоб випнувсь мій хребет  
над Гімалія чи Тибет,  
непереможно і побідно.

Я знаю, на моїм Синаю  
не спалахне біблійний куш.  
Але колись по життєвими одчаю  
спокійним сном  
зінніці мої сплющ.

Богдан Коринт

## ДРУГИЙ ФРОНТ

В Західній Європі довгий час панувало переконання, що загроза від ССРСР вже перестала існувати, і загальну увагу привертати до себе події на Далекому Сході, передусім у В'єтнамі. Але в останніх тижнях Європа висунулася знову на перший плян. Причиною цього була зміна уряду в Західній Німеччині і відкриті залицяння Бонну до комуністичних держав Східньої Європи та ССРСР.

Від довшого часу ЗДА стараються нав'язати співпрацю з ССРСР щонайменше на полі економіки, починаючи від товариських зв'язків, так званої політики культурного обміну. Очевидно, основною ціллю ЗДА є здобути для себе великий ринок Советського Союзу.

В потребі збуту індустриальних виробів навипередки з Америкою рушила Франція, а тепер за нею й Західня Німеччина. Ця конкуренція не до вподоби ЗДА, бо нині большевики вже мають з чого вибирати.

А проте, поза економічними справами стоять справи військові. Америка уважно стежить за розвитком нової советської зброї і розбудовує власну протизброю, головню високоактивні і далекосяжні ракети та атомову оборону.

Після підписання військового договору між Західною Німеччиною і ЗДА в 1954 році, Франція почала уважати Німецьку Федеративну Республіку за американського сателіта. До-



говір був таємний, але незабаром виявилось, що Німеччина зобов'язалася закуповувати річно на два з половиною мільярди марок американської зброї, передусім ракети для морських сил, атомову артилерію і інші типи наймодернішої зброї. Поза тим німці мали зуніфікувати вишкіл своєї армії. У висліді в ЗДА вишколюються німецькі пілоти, обслуга ракет і артилерії. Передбачено також провести маневри німецьких військових з'єднань, перекинути для цієї цілі на терені ЗДА.

Захитання німецької економіки спричинилось до того, що Бонн не міг вив'язатися із своїх зобов'язань, і закупи зброї в Америці почали зменшуватися. Намагання канцлера Едгарда поладнати справу з американцями не вдалися, і в такій ситуації він мусів уступити з свого посту.

Де Голль нав'язав ближчі стосунки з Москвою, щоб частково покрити потреби ССРС французькими промисловими виробами. Американці також посилили свої дипломатичні та господарські намагання, і Західня Німеччина опинилася б в економічній, а з тим і політичній ізоляції, якби не розпочала конкуренційних перегонів. Першим кроком до цього була заява нового міністра закордонних справ Брандта: „Ми не раз заявляли ССРС і східноєвропейським державам, що готові зрестися сили, втягаючи до цього питання поділ Німеччини”. Це мало дати початок акції роззброєння, а з тим і можливості дипломатичної гри між трьома потугами: ЗДА, ССРС і Францією.

Атути Бонну поважні, але гра його небезпечна і вимагає великого дипломатичного вміння. Об'єднання поділеної Німеччини є основною ціллю німецької політики, яку, згідно з новими напрямками, можна досягнути не силою, а дипломатією. Отже мирні і приязні зносини з ССРС конечні. З другого боку, приязні стосунки і договори із ЗДА дають німецькій політиці силу, яка завжди, при всяких заявах і підписах, має найбільше значення. А Франція з можливостями спільної дії в різних ділянках, за задумами Аденауера і де Голля, забезпечує Західню Німеччину проти повної політичної ізоляції.

Для Америки, після того, як Франція не дозволила їй тримати на своїй території опірні бази, Західня Німеччина стала передовим тере-

ном оборони Західньої Європи, тим більше, що на майбутнє американська стратегія вимагає певних і близьких до ворога теренів для висадження дивізій, для військових складів і т. д. Може за цим і криється справа закупів американської зброї німцями і нібито недостачі фондів на ті цілі. Бо Америці у нинішніх чи майбутніх умовах оплатиться не то не чекати на німецькі в плати, а навіть докладати свої долари для мілітарного забезпечення Західньої Європи.

Франція бачить у Німецькій Федеративній Республіці передпілля, хоронене американськими атомовими силами. Така ситуація для Франції корисна до того часу, поки Німеччина є власне „сателітом” Америки. Але коли б новий німецький уряд в рямцях договорів з Москвою погодився на роззброєння, тоді Франція опинилася б між двома проблемами: її атомові сили ослабі, щоб боронити країну, а розбудова їх для неї занадто коштовна.

Для Советського Союзу Західня Німеччина, як „страшна небезпека”, є аргументом, щоб тримати у неволі країни Східньої Європи. А економічні зв'язки сателітних держав з державами Заходу небезпечні для провідної ролі Москви.

Колись Сталін, побоюючись за провідну ролу Москви, не дуже то бажав, щоб Китай став комуністичним. Нині така ситуація є вже реальністю, і Москва має труднощі, які побороти їй вже не вдасться. Якщо Німеччина об'єдналася б під комуністичною владою, тоді провідництво Москви було б погребане назавжди. Примітивізмом пропаганди, обманом, господарськими „вигодами” встоятися було б годі, і відхід інших комуністичних держав від Москви став би початком її кінця.

Західноєвропейська преса стверджує, що залицяння Бонну до Москви нав'язали страх на американську, французьку і московську дипломатією. Бо поза гарними словами, поза заявами про мирні наміри, про господарські справи завжди криється мілітарна сила як найважливіший чинник політики.

У такій ситуації найтрудніше положення має Москва не тільки на європейському фронті, але й на другому фронті — в Азії. Не маємо даних, щоб передбачати, хто вийде горою у цій ціка-

Ждан Ласовський

## МИСТЕЦТВО В ПРОВАЛЛІ

„Париж, травень 1965 р.

Сокири та молотки в'їдаються в авто, і воно стає їхньою жертвою. Хлопець з голою дівчиною на мотоциклі вганяє за юрбою людей, які кричать і тікають від нього. Дівчина стрибас з мотоцикла і мчить на сцену. Актори і публіка зливаються в одне. Почався „гапенінг“. Публіка біжить за дівчиною. Западає темрява. Крики, свисти. Світло прожектора падає на авто, яке лежить дощенту понівечене. На його рештки вистрибує дівчина з маскою. Мотоцикліст покриває її ключами”.

Це має бути модерне мистецтво, яке приносить „щось нове“, задля чого мистці зрікаються всіх чеснот мистецтва. Постає нова хвиля, яка приносить на своєму гребені малярів, що не малюють, композиторів, що не komponують. Творцем цього руху є братство, яке себе називає „Підпіллям“. Воно висуває свою власну теорію: „Мистецтво не мусить бути чимсь, на чому ми спочиваємо, як, наприклад, крісло, мовляв Матіс. Мистецтво мусить змінити русло життя. Мистецтво вимагає активних людей. Але культура противиться, культура контролює людей. Культура є чимсь несвідомим, і цією несвідомістю вона винищує нас. Замість винищувати різного роду табу, вона їх закріплює. Вона не має нічого спільного з інтелектуальним життям”.

І далі: „Не грає ролі, чи те, що ми робимо, називається мистецтвом, чи ні, коли воно заторкує глибини. Кого це обходить, чи це „щось” є гарне, чи огидне, коли воно стає глибоким пережиттям”.

Коментар: А коли ми, в присутності людей замордуємо людину, чи це так само стає „глибоким пережиттям”? Бо ж убивство також „заторкує глибини людини”. Але чи це належить до мистецтва?

~~~~~

вій гри, а хто в ній програє. Одне можна сказати, що весь галас про культурну і господарську коекзистенцію — це тільки гарна фасада, поза якою криються цілком інші справи. Мілітарні потуги з їх атомовими надбудовами рішеннями справи миру чи війни, а не прийняття, гарні промови і вітання комуністичних гостей по університетах.

Кожна держава у цій розгрі керується своїми національними інтересами і йде на компроміси тільки тоді, коли вони тим інтересам не шкодять. Це і є причиною розбіжностей між західними державами. Спільний ворог ще потужний, але його ослаблення вже очевидне. Другий фронт проти ССРСР в Західній Європі набирає виразних обрисів. Така ситуація диктує й нам нашу невеличку політику.

У Ньюйоркському університеті нещодавно бітніки пустили в рух цикл „Сердитого Мистецтва”. Цей цикл складається з карикатур, які знеславлюють американську боротьбу в В'єтнамі, з конструкцій, незугарно скомпонованих наклейок, куснів поламаного дерева, вигнутих без глузду залізних форм. Це все так само „заторкує глибини” людини, але ні в якому разі не є мистецтвом.

Ось ще відгалуження цього „Підпілля”: рух під назвою „Мистецтво є мертве” і „Школа творчого вандалізму”.

„Лондон, вересень 1966 р.

Представники руху „Мистецтво є мертве” зішлись на симпозіум. Заповнена різними „гапенінґсами” п'ятиденна конференція, на якій засідають 40 мистців з десятих країн, репрезентантів „Підпілля”. Делегати обговорювали свої найновіші твори: палення мотоциклів, заколоти, ламання фортепіан та ін. Німецький мистець оповідає про свої оказійні „криваві оргії”: він розпинав кіз на білому полотні, плямуючи присутніх кров'ю. Другий січе на кусні крісло. Третій будує з книжок піраміди і палить їх. Цей маляр спалив усі томи енциклопедії Чамберса. Учасникам симпозіуму такі оповідання не дуже цікаві, і вони позіхають. Отто Мігль встає і починає оповідати про свій „Салатовий гапенінг”:

Мігль являється в аудиторії Фундації св. Брайда в дощовику та в шкарпетках. Йому сорок років і він є ініціатором різних непорозумінь, спеціально, коли діє під гаслом: „Оргії є святощами існування”. Дівчина, яку він собі вибрав за асистентку, має бути гола, але вона каже, що воліє бути в білизні. Вона лягає на ліжко, зроблене з моху. Ось Мігль боксується з своєю тінню при світлі прожектора. Його приятель, конференсьє, бігає серед публіки і викрикує непристойні слова по-німецьки. Один з глядачів зауважує з захопленням, що це йому нагадує концентраційний табір. Мігль обкидає дівчину салатою, обливає пивом, жбурляє в неї яйцями. Хтось душить кавуни і обливає соком дівчину. Далі її обсипають вівсяними платками, льють на неї молоко. Мігль починає співати. Публіка заворожена. Мігль гладить і цілує дівчину. Вона спочатку трішки засоромлена цим усім, але згодом вигукує, що це її найкраще пережиття. Це — її перший „гапенінг”. (Баррі Феррел, „Лайф”, лютий 1967, „Друга Культура”).

Якщо приймемо цю засаду „мистецтва”, в якій будемо шукати брутальності, морального занепаду та розпусти, то ми є свідками найбільшого „гапенінґу” цього століття. Тим „гапенінґом” є також большевицько-московська імперія, яка поневолює народи. Якщо будемо застосовувати концепції „підпільників” щодо пережиття, яке стає мистецтвом, то можемо зараховувати голод 1933 року до найкращих творів мистецтва ХХ століття.

Д-р Роман В. Кузар

Fort Hays Kansas State College

НА УКРАЇНСЬКИХ СЛІДАХ В ПОЛЬСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

II

Найбільший польський національний поет, А. Міцкевіч, також спирався на українських мотивах у своїх баладах, подекуди в епопеї „Пан Тадеуш”, а особливо у прекрасних кольорових мініатюрах, „Сонети Кримські”. Майстерність оригіналів, щоправда, важко передати пе-

На цих двох коротких, але аж надто вимовних прикладах наймодерніших шукань в царині мистецтва можна б і спинитися. Вони достатньо висвітлюють ідейне та естетичне провалля, в яке вкинули духову культуру наших днів якісь справді сатанинські сили.

Можна було б подумати, що коли людина посягає по Місяць, а то й планети, то чому їй не погратися у вандалізм для контрасту. Та ж у часах дадаїзму мистецтво попало було теж у мертво петлю, але з неї якось вимоталося, а дадаїстичні дивовижі стали спонукою до поважних шукань та відпорошення мистецтва від пилюки позамистецьких компромісів.

Можна було б обурюватися профанацією священного вівтаря Мистецтва, на якому протягом тисячоліть складалося жертви Великому, Доброму, Гарному і потрібному, як повітря, для відживи духа і зогріття серця.

Можна, врешті, схопитися за голову і боляче зойкнути: коли нині таке, то що буде завтра?!

Можна б, як кажуть, за чорною кавою ці справи більше чи менше пристрасно обговорювати.

Але нас у цих потрясаючих фактах культурного декадансу тривожить щось інше. А саме те, що він просякає в ментальність нашого молодого культуротворчого покоління, знаходить у нього схвалення і бажання наслідництва. Маємо докази на це у першу чергу в творчості наших молодих і середнього віку поетів, а також у плястичному мистецтві.

Ці мистці слова, пензля та різця відгородилися неперелазним муром від української дійсності, затулили очі на трагічне положення того народу, з якого вийшли, і в смороді духового загнивання шукають „доглибних схвилювань”, що мали б прийти взаміну Великого, Доброго, Гарного. Ці мистці зовсім забули істину, що культурні еволюції та революції завжди зумовлені політичними та економічними чинниками, які діють у даних державних, вірніше національних середовищах. А наше національне середовище на батьківщині піддане дії зовсім інших сил, ніж ті, що у висліді породжують оргії „гапенінгу”.

Ось про що нам треба було б поговорити, ось чим треба було б потурбуватися, а ще тоді, коли наші горе-новатори видають себе за духову еліту, ще тоді, коли їм готов хтось повірити...

рекладом, а все ж таки спробуємо вказати нижче на тонкі поетові засоби в одній з його перлин:

Адам Міцкевіч (1798 — 1855)

АККЕРМАНСЬКІ СТЕПИ (1826)

(Сонет)

Згубився в просторах сухого океану,
Пірнає в зелень віз, як човен тихо бродить
Посеред піль хвилястих, повені природи
І цілих лягун мандрівних бур'янів. Пристану.

Спадають сумерки, дороги не догляну;
Шукаю в небі зір — поводирів підводи,
Здала щось блимне... Хмарка? Рання зірка сходить?
Та ні, Дністер блищить — світильник Аккерману.

Позір! Так тихо! Лине ключ десь журавлиний,
Його б і не сприйняли соколині очі;
Зачуєш, де метелик висне на стеблях,

Абож де грудьми вуж проковзне по патиччі.
Таке напруження в тій мовчанці невпинній,
Що вчув би з Литви згук. — Ходім, ніхто не кличе.

Міцкевіч належав до тих універсальних творців, з якими можна було б хоч кому з людей доброї волі знайти спільну мову, подружити. Знаходив її в Міцкевіча й Тарас Шевченко, тим то шанував, вивчав його, подивляв поета. Важливо, що в творчості цього польського пророка, чудового знавця польського й московського субстрату, відбилася гостра тогочасна правда життя, що з перспективи майбутнього виявилася дійсністю й у нашому, замряченому московським насильством, сторіччі. Вистачить навести декілька характеристичних місць із Міцкевичевих прозових чи поетичних писань, щоб упевнитися в його величому пророчому таланті схоплювати вічні аспекти істини. Віднесім звірення з приводу політичного положення Польщі під кормигою Москви до долі українського народу в московському ярмі, і матимем оголену правду нашого минулого й сучасного підневільного стану. Бо суттєва природа Москви — антигуманного поневолювача, залишається однаковою в віках. Посилання стосують-

ся передмови Міцкевича до першої частини поеми „Предки” й до тексту третьої частини цього ж твору:

„... Коло 1822 р. політика імператора Олександра, супротивна будь-якій свободі, почала прояснюватися, стабілізуватися, прибирати певний напрямок. Оттоді розпочалося загальне переслідування всього польського народу, яке набирає щораз більше на силі й жорстокості. На сцену виступив злопам'ятний у нашій історії Новосельцев. Інстинктову й звірчу ненависть московського уряду супроти поляків він перший оформлює як спасенну й політичну тактику в своїй діяльності, що спрямована на знищення польської національності. В той час увесь простір від Просни аж до Дніпра і з Галичини аж по Балтійське море обернено на величезну в'язницю. Всю адміністрацію настановлено на подобу одної великої машини тортур у відношенні до поляків.

„Коліщата тієї машини обертали царевич Константин і сенатор Новосельцев. Систематичний Новосельцев узяв насамперед дітей і молодь на муки, щоб таким чином винищити в зародку надії майбутніх поколінь. Головну квартиру обрав він собі у Вільні, науковій столиці литовсько-руських провінцій...

„Тоді існували серед університетської молоді різні літературні товариства, що мали завданням зберегати польську мову й національність... Суто літературні їхні зайняття представив Новосельцев як виразний бунт проти уряду, і ув'язнив з місця кількості студентів, настановляючи під своїм особистим наглядом воєнні трибунали, що мали ув'язнених судити. За умов таємної московської процедури оскаржених позбавлялося можливості оборони, та й вони часто самі не знали, що їм закидалося. З їх зізнань судова комісія деякі приймає й вміщує в рапортах, а інші відкидає, по своїй уподобі. Новосельцев, отримавши від царевича Константина необмежену владу, був водночас прокурором, суддею і катом... Молоді забороняли займати державні становища й не дозволяли ні в публічних, ані в приватних закладах закінчувати освіту. Такому указові, що забороняє вчитися, немає прикладу в усвітній історії, він є типовим московським феноменом.

„Поряд акції закриття шкіл, засуджено кіль-

кадесят студентів на каторжні роботи в сибірських копальнях або на службу в азійських закладах; в тому числі були й неповнолітні, члени видатних литовських родин. Понад двадцять із них, що були вже вчителями або студентами університету, заслано на все життя в глибину Росії під закидом польської національності”.

(З передмови А. Міцкевича до 1-ої частини „Предків”, 1833 р.)

Декілька промовистих уривків з 3-ої частини „Предків” (1832), в нашому перекладі, унагляднюють поетичними образами дійсність:

з ПРОЛОГУ:

В'язень

Кажуть, волю дадуть — хто зна, звідки новина?
Та яка ж це свобода, як з ласки москвина?
Лотри знімуть мені з рук і ніг лиш кайдани,
Та наложать на душу: скарають вигнанням...
Хоч живий залишусь, для вітчизни помер я...
Паралітиком стану в волі навечер'я.

А тим часом назовні:

... Здавна чували
Про ті слідства всі в Вільні; дім мій біля шляху,
Проїздили повз нього вози повні жаху,
Так щоночі лякала нас пошта зловісна...
А кого, за що гонять, ніхто не знав дійсно...

Картина, добра знайома всім, хто переживав большевицький терор. Старі, випробувані на незчисленних жертвах, незмінні московські методи. Серед декого, як і тепер, бували ще ілюзії:

Жегога — невірний „Тома” з „Предків”:

Чейже в Сибір не вивезуть так без провини;
А якоїсь вини нам ніхто не закине?
Мовчите — роз'ясніть, ради Бога, в чім діло?
В чім же нас звинувачують? Де привід цілий?

Тома — навчений досвідом:

Привід їх — Новосельцев приїхав з Варшави,
Як не вдалося в Польщі, шука в Литві змови...
А щоб міг він безкарно в Литві руйнувати
І довір'я ще раз самодержця придбати,
З товариств наших мусить подію вчинити,
Нас невинних цареві, як дань, посвятити.

Жегога (все ще сумніваючись):

Нас же виправдають.

Тома:

Боронитись даремно;
В них бо слідство чи суд, все проходить тасмно
І нікому не скажуть, за що його судять,
Оборонцями нам прокурори їх будуть —
Це ж насильно каратимуть, ласки не знають...

Відомо ж бо з народної мудрости: Москва
сльозам не вірить!

На жаль, провідним мужам Польщі бракувало
далекозорости, мудрости й гуманности трьох
польських геніяльних віщунів, А. Міцкєвіча,
Ю. Словацького й З. Красінського. Московська
діяльність непомірно їх обтяжила, притупила
сумління. Визволившись своєчасно з чужи-
нецького поневолення, провідники польського
народу сліпо повели його на шлях поневолен-
ня інших народів, при чому в засобах не пере-
бирали, вживаючи й не менш огидних від мос-
ковських — здушення правди й свободи. Тим
неминуче стягнули на себе караючу руку не-
вблаганної Немезиди.

Наприкінці наших неповних, довільно на-
креслених спостережень годиться додати, що
опрацьовування польськими письменниками
українських тем не сходило з літературного
порядку дня аж до відновлення польської дер-
жави в 1918 р. Було немало позитивних насвіт-
лень української національної стихії (Михай-
ло Чайковський у повістях з козацького жит-
тя, С. Виспянський в „Веселє”), а були, в сен-
кевічівських традиціях, і негативні (Г. Заполь-
ська в „Малашка” тощо).

Як знаменний феномен у площині укра-
їнсько - польських культурно - письменницьких
взаємин, нотуємо випадки українізації поль-
ських діячів, наприклад, поета Тимка Падури,
що, захоплений нашою народною поезією, по-
чав писати українською мовою поетичні твори
на лад польського козакофільства. Може ще
більшим проявом духової сили й етичної вели-
чі, що випромінювали з української землі, був
поворот до українства т. зв. „хлопоманів”, ви-
датних людей культури й науки, як Т. Риль-
ський, В. Антонович, П. Свенціцький, В. Ли-
пинський, чії генеалогічні коріння щільно пе-
реплуталися з українським родом. Вони добре
заслужилися для українського народу.

Проте, люди польського походження з подіб-
ною духовістю були відносно нечисленні. На-

загал у польській великодержавній думці не
знайшлося місця для сприятливого трактуван-
ня духової й матеріальної культури принижу-
ваної в поверсальській Польщі української лю-
дини. Конструктивної якости українська тема-
тика здобувала собі місце хіба в такого „біло-
го крука”, як Ю. Лободовський, що й сам пи-
сав україністичні твори, й вирізнявся поетич-
ному перекладами з української мови.

У сучасній Польщі слідне поновне зацікав-
лення українськими темами в літературі, на
зміну — в негативному й позитивному насвіт-
ленні, запримічується також оживлену актив-
ність в перекладанні наших літературних ше-
деврів, головню Шевченка.

З ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Проф. В. Лев: Укр.-польські взаємини в літературі
(Єнц. Укр., НТШ, 1949); Pisma A. Mickiewicza, t. III
(Polish American Book Co., Chicago, Ill.); M. Kridl: An
Anthology of Polish Literature (Columbia Univ. Press,
1957); F. J. Whitfield: Polish Literature (A Handbook of
Slavic Studies, ed. by L. I. Strakhovsky, Harvard Univ.
Press, 1949); R. G. A. de Bray: Guide to Slavonic Lan-
guages (Dutton, 1951).

В ОБОРОНІ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

У зв'язку з недавніми відвідинами „президента”
СССР Підгорного у Ватикані, Ліга Захисту Християн-
ської Цивілізації розіслала свій меморандум про не-
стерпне поневолення немосковських народів, релігій та
Української Церкви в ССРСР. Меморандум підписали:
де Лянтгеєр — президент Світового Інтеркомітету до-
помоги втікачам Центральної Європи, О. Орешковіч —
генеральний секретар Хорватської Селянської Партії на
Європу, митр. прот. І. Бачинський — президент Голов-
ної Ради Українських Громадських Організацій в Бель-
гії (ГРУГОБ), д-р П. Зелений — голова Українського
Християнського Руху в Бельгії, о. д-р В. Курилас, ЧНІ
— голова Науково-Освітнього Товариства в Бельгії, М.
Жемєневський — заступник голови Польської Селян-
ської Партії в екзилі, О. Коваль — голова Спілки Укра-
їнської Молоді в екзилі, пані інж. З. Витязь — голова
Союзу Українок у Бельгії, Г. Ощико — заступник го-
лови Українського Допомогового Комітету в Бельгії, І.
Левицький — секретар Науково-Освітнього Товариства
в Бельгії.

Меморандум розіслано до: Папи Павла VI, Вселеп-
ського Патріярха Атепагороса I, генерального секreta-
ря Об'єднаних Націй У Танга та всіх голів держав-
членів ООН, Патріярхів і Кардиналів, Митрополитів, Ар-
хиспископів і Єпископів Українських Церков на чу-
жині, до голів Національних Єпископських Рад у віль-
ному світі.

Підкреслюючи факт, що християнська цивілізація є в грізній небезпеці, меморандум звертає увагу на єхидність московсько-більшевицької політики щодо релігійного життя в ССРСР. З одного боку Москва нечувано жорстокими способами нищить усі релігії в своїй імперії, а з другого — погоджується на існування т. зв. московського патріархату, щоб обманувати вільний світ, що в Союзі, мовляв, панує свобода віри. А справжня релігійна політика большевицького уряду проявляється в тому, що він зробив з українськими Церквами — Православною і Католицькою. За три роки (1929-32) в Україні московський окупант знищив 30 архієпископів і єпископів, на чолі з Митрополитом Василем Липківським, понад три тисячі священників і ченців та мільйони вірних. Під час страшного голоду із 140 церков у Києві залишилося для Богослужень тільки дві.

У 1946 р. така сама доля зустріла українську Католицьку Церкву. У тюрми й на заслання пішли 11 архієреїв, два Апостольські візитатори, 1.732 священники і ченці та 1.090 черниць; забрано 4.400 церков і каплиць та ліквідовано 3.000 парафій.

Після смерті Сталіна становище в Україні не змінилося, на церковно-релігійному відтинку постійно тривав і триває терор і переслідування.

Меморандум Ліги Захисту Християнської Цивілізації наводить дані про це, вказуючи на три великі наступи большевиків на українську Церкву й вірних. Змінилися тільки методи: замість явного терору панує таємний терор і „закони”. На підставі цих „законів” у 1960-их роках зліквідовано на Волині 180 церков, у Житомирській області 68, у Полтавській 43, у Черкаській 40 і т. п. У Києві залишилося всього 8 церков на всіх 25, в Одесі 9 на 23, в Ростові 4 на 12. На початку 1962 року не залишилося в Україні більше православних церков, ніж 11.200 на 22.000, які існували до 1959 року.

В дальшому меморандум заторкує московсько-більшевицьку колоніальну політику у відношенні до інших „республік”, головню України, вказує на жахливу русифікацію, наводить факти арештів українських діячів культури, називаючи їх прізвиська й подаючи судові вирокі кари. При цьому автори меморандуму вказують на протестаційну акцію українців на чужині в обороні релігії й культури на нашій Батьківщині. Меморандум закінчується таким твердженням:

„Правда про становище в ССРСР, про гніт поневолеваних народів і здушення основних свобод людини треба ще краще вияснити і безупинно повторювати, аж поки відповідальні за політику ССРСР не залишать своїх середньовічних методів наування з допомогою насильства, не дозвлять народам вільно й демократично вирішувати свої справи, не допустять свободи думки, совісти, преси й вільних товариств. Це є, на наш погляд, основні передумови для діалогу з керівниками ССРСР. Християнську цивілізацію, властиву поневолеваним Советським Союзом народам, належить боронити всіма доступними нам засобами. Піти на поступки — це значить приректи ці народи на загибду, а також підготувати загибду ще тепер вільних народів...”

ГРОМАДЯНИ, НАДІЛЕНІ ВИСОКИМ ДОВІР'ЯМ

Загал нашої еміграції, знаючи про те, як легко виїхати з Америки із туристичною групою чи індивідуально до Советського Союзу, слабо уявляє собі, з якими труднощами зв'язана поїздка советського громадянина з групою туристів чи делегатів до котроїсь із „капіталістичних країн”. І вже зовсім не уявляє, яким довір'ям мають наділяти советські режимні чинники ту чи іншу особу, випускаючи її на Захід одинцем в порядку „культурного обміну”.

Про це докладно оповідає советський неповоротець, кінематографіст Ю. Кротков у своїй книжці „Де енгрі ексіл”, що вийшла недавно друком у Британії у видавництві Гайкмена і незабаром виходить у ЗДА у видавництві Доттона.

На реклями „Інтуриста” і брошури закордонних лезтунських туристичних компаній з краєвидами Америки, Канади, Італії, Франції советський громадянин дивиться як на нездійсненну мрію, як на малюнки в дитячих книжках про подорожі славних мореплавців.

Туризм, — пише Ю. Кротков, — плянується в Москві як великої ваги політичну справу, з комерційної точки зору втратну. Закордон виїжджають переважно письменники, поети, актори, композитори, науковці, журналісти. Часом дають уже оплачену державою „путівку” робітникам або колгоспникам, але — „знатному”, щоб закордоном не казали, що туризм доступний лише советській еліті.

Існують два роди советського туризму: звичайний і спеціалізований. Спеціалізовані групи комплектуються за професійною ознакою — літературознавці, історики, режисери, що їдуть, наприклад, до Лондону на відзначення 400-річчя з дня народження Шекспіра, до Сан Франсіско на кінофестиваль чи до Парижу на якусь наукову конференцію. Головна ціль цих груп — пропагандивна робота у формі лекцій, доповідей, вечорів запитань-відповідей, зустрічей з колегами по фаху, нарешті — „особистих контактів”, в яких немає нічого особистого.

Усім туризмом керує т. зв. Союз Радянських Товариств Дружби із закордонними країнами під безпосереднім проводом ЦК КПСС. Це — потужний пропагандивно-диверсійний апарат, що стоїть у тісному зв'язку з І-им Головним Управлінням КГВ. Голова Союзу — Ніна Петрова, а її „український” відповідник — Катерина Колосова.

Советському туристові до Італії, Франції, Британії і Скандинавії потрапити дуже трудно: на одно місце припадає до 10 кандидатів, бо „путівка” до цих країн коштує лише 220 рублів. Легше потрапити до Японії, Аргентини, ЗДА, бо ціна на „путівку” до цих країн коштує 900 рублів.

За три-чотири місяці перед виїздом починається надзвичайно складна процедура оформлення, бо советська влада своїм громадянам — не довіряє.

„Анкета для особи, що виїжджає до капіталістичних

країн", включає, між іншими, такі питання: „Чи були ви або ваші батьки під німецькою окупацією? Якщо були, то хто, де і коли?“, „Чи були ви або ваші батьки під судом?“, „Чи маєте свояків закордоном?“, „Партійність?“, „Національність?“, „Чи знаєте чужі мови?“, „Чи добре ними володієте?“ і т. д. — понад сто питань. Крім того треба написати докладну автобіографію і додати до неї 22 фотокартки певного розміру.

Найважливіші для кандидата на виїзд особиста характеристика і медична довідка з рінного роду аналізами, рентгеном, кардіограмою і т. д., щоб на випадок, коли захворіє він закордоном, не прийшлося советському урядові платити за нього дорожчійшого чужою валютою. Щодо характеристики „морально-політичного обличчя“, то пише її звичайно в трьох примірниках секретар партійної організації установи, в якій працює кандидат, а „завіряє“ секретар районного партійного комітету.

Закордон не випускають туристів, які не залишають в ССРСР „застави“: найближчої родини і — передусім — дітей.

У райкомах КПСС засідають „виїзні комісії“ з трьох осіб, які годинами переслухують кандидата на виїзд, ставлячи йому найрізноманітніші питання і повчаючи приблизно так: „Ви мусите глибоко усвідомити собі, яка відповідальна місія покладається на вас, коли ви виїжджаєте до капіталістичної країни. Ви несете із собою прапор ленінізму. Ви — посол нашої соціалістичної вітчизни. Не захоплюйтесь буржуазним барахлом. Будьте горді, проходячи попри вітрини крамниць. Те, що там виставлено, доступне лише капіталістам“. При цьому в очах кожного члена комісії недовіря і запит: „А що у тебе в голові? Чи не думаєш ти втекти?“

У Союзі Радянських Товариств Дружби є ще окрема виїзна комісія, де сидять „інспектори“ — явні кагебісти з однаковими фізіономіями, в однакових костюмах, підозріливі і підкреслено чемні.

По кількох тижнях, а то й місяцях чекання, кандидатів на виїзд викликають до „Дому Дружби“, де в окремому кабінеті переводять з ними „інструктивну бесіду“: про умовини життя в тій чи іншій країні, про емігрантські організації, про діяльність „переміщених осіб“, про „советських патріотів“, які ведуть там „корисну роботу“. На всі запити чужинців рекомендується туристам відповідати сміливо і не виправдувати советський режим, а — наступати, бо „це на Заході люблять“.

Остання і найважливіша — виїзна комісія ЦК КПСС, що її очолює генерал А. Панюшкін, колишній амбасадор ССРСР в Америці, а пізніше начальник 1-го Управління КГБ. Перейшовши ту комісію, кандидат іде до окремої кімнати, де йому дають прочитати інструкцію („цілком довірочно“) з правилами поведінки советських громадян закордоном і з цілим рядом пересторог щодо „вербування“ чужинецькими розвідками. Ця інструкція забороняє советським туристам поодинокі заходити в ресторани і крамниці, сваритися прилюдно з своїми жінками, говорити голосно в готелевих кімна-

тах і т. д. В кінці її зазначено: „Якщо радянський громадянин залишиться закордоном, то він вважається зрадником радянської держави і підлягає найвищій карі“.

У кожній групі туристів є обов'язково один-два співробітники КГБ, які відповідають за групу і після повороту до ССРСР складають до тієї установи докладні звіти, що можуть заважити на долі того чи іншого туриста.

Кожному туристові дозволяється мати при собі щонайбільше 15-35 доларів. Не вільно брати з собою жадних документів і записників.

**

Після широких інформацій неповоротця Ю. Кроткова, що з них наведено тут лише деякі уривки, можна уявити собі, яким високим, особливим довір'ям ЦК КПСС, а зокрема КГБ, і якими широкими повноваженнями користуються ті советські громадяни, що вдвійку і поодинокі роз'їжджають по Америці і Канаді, навізують „особисті контакти“ і дозволяють собі говорити такі речі, про які звичайному советському громадянину страшно й подумати.

А. А.

РЕЦЕНЗІЇ

СВІЖЕ, ПЕРЕКОНЛИВЕ І ГАРНЕ

Алла Коссовська, Бабине Літо, Нью Йорк, 1966, В-во „Карби“, обкладинка і портрет роботи артиста-малюра В. Ласовського.

Що таке поезія? Питання, що над ним зупиняється думка, коли читаєш поезію, належить, мабуть, до так званих вічних питань, на які існують тільки відносні відповіді, тобто відповіді пост факто. Теоретично визначити поетичний абсолют неможливо.

Кожен справжній поет вносить щось своєрідне до загального поетичного капіталу. Мабуть, немає різноманітнішої та ефективно непередбачливішої чи то химернішої продукції з обсягу людської думки, почування та уяви, як поезія.

Рівень культури, особливість вразливості, якість та глибина індивідуальних переживань і ще багато тонших і складніших елементів людської психіки та фізики об'єднуються в синтезі поетичного вияву. Ось жмут думок, що навіялись, коли читаєш збірку поезій Алли Коссовської „Бабине літо“, з поезіями якої читачі нашої преси напевно вже знайомі.

Бадьорість патріотичних почувань і щира, природня скитальська туга за батьківщиною творять ідейний хребет цієї збірки, а вибаглива техніка поетичного вислову, поєднана суцільно з хвилюючим та автентичним змістом, розкривають інтимні обрії поетичної тематики.

Все це свіже, переконливе і гарне. Авторка, без сумніву, індивідуальність з оригінальною поетичною фізіономією.

Обкладинка та портрет авторки, виконані мистцем В. Ласовським, належить, на нашу думку, до кращих книжкових оформлень, що появилися на нашому книжковому ринку.

І. Сухий

О. Керз

ПРО ПЛЯNETУ РАБІВ

У передмові до книжки Олени Звичайної та Михайла Млакового „Ворог народу” пишеться до читача: „почніть читати і... ви не покинете цієї повісти недочитаною!”

Це правда. Олена Звичайна відома читачеві своїми документальними творами, присвяченими тій жахливій добі нашої неволі. Це ті прокляті роки 1933-38, коли москалі, виявивши в підступному періоді НЕП'у всі небезпечні елементи, взяли їх систематично й остаточно винищувати. Як би не хотіли цю добу називати: сжовщиною, ягідщиною чи берішчиною, вона записалася в історії згорьованого українського народу іменами кривавих катів — слуг московського большевизму, байдуже якої національності ці кати були: поляки (Дзержинський, Менжинський), жида (Каганович, Ягода), москалі (Постішев, Хрущов), що невідомими людству методами заходилися винищувати український народ, піддаючи його пробі штучного голоду, заслань, розстрілів та тероризування на прикладах так званих показових процесів.

Уся ця жахлива практика, що їх проводили москалі на очах вільного світу упродовж п'ятидесяти років кривавої окупації, була відома західнім дипломатам, журналістам та поодиноким письменникам, яких москалі запрошували поза залізну заслону, щоб, задобривши подарунками у вигляді сталінських чи ленінських нагород, а то й шантажуючи та залякуючи, заставити заперечувати й заглушувати слабкі голоси протесту та обурення. На жаль, не знайшлося жадної людської душі у вільному світі, яка б цю нелюдську практику злочинців ХХ століття виявила в протестаційній ноті, газетній статті чи літературному творі. Мабуть, занадто далекою була ця екзотична Україна для вільних дипломатів та письменників, щоб задля неї наражуватись п'ятим колонам та мафії большевицьких злочинців, що гурмою обсіли Західню Європу та Америку. Та й навіть українські письменники, рідні яких потерпіли на власній шкурі в цьому великому конвеєрі, не дуже поспішають мистецьким словом включитися в холодну війну проти найбільшого ворога людства.

Твори сучасного письменника, Івана Багряного, а особливо його „Гетсиманський сад”, в якому так пристрасно змальовано поневіряння людської істоти в московських тюрмах, непомітно зійшли зі сцени нашої уваги і не викликають навіть тієї реакції, як багато слабші твори московських авторів, Солженіцина чи Мжаєва, що нібито відважились на протест. Вони ніяким протестом не є, а, підфарбовані під екзистенціалізм, продовжують традиції московської натуралістичної школи ХІХ століття.

Про Осьмаччиного „Поета” чи „Ротонду душегубців” можна сказати, що вони навіть у такій мірі, як „Гетсиманський сад”, не дійшли до читачів, а вже

до тих, що знають чужі мови й могли б подбати про переклад, мабуть таки зовсім не дійшли. Такий він, чужий цей український світ і такі далекі справи середньому поколінню українців в Америці! Про наймолодших не доводиться й згадувати: вони й імени такого не знають!

Однак, поодинокі люди продовжують сизифову працю, взявши на свої плечі тягар, що його виносять звичайно державні видавництва, дипломатична служба чи філантропійні товариства. До таких людей можна зарахувати письменницю Олену Звичайну, яка пише книжки з потрясаючою до болю тематикою: жах сжовщини. Можна сказати, що вся її літературна і публіцистична праця присвячена цьому періодові. А творчість ця немала: „Селянська санаторія”, „Миргородський ярмарок”, „Оглянувшись назад”, „Страх”, „Ворог народу”...

Остання книжка „Ворог народу” — це величезний, на кількості сторінок документ, написаний у формі біографії інтелігентської родини, яку московська рука вирвала з нормального життя в рідному Києві й пересадила на плянету рабів, в Колиму, невідому світові вічнозамерзлу землю, що стала символом злочину й насильства.

У книжці „Ворог народу” Колима стає перед читачем на весь свій реальний зріст і вигляд, з докладним описом землі й підсоння, з переліком міст та таборів невольничої праці, з переліком гієрархії начальства та рабів, з щоденною практикою озвірих, здегенерованих наглядачів та муками рабів, з плястичною чікістю змальнованою голою правдою — нестерпним для нормальної людини стандартом життя.

Книжку написали очевидці або бодай люди сердечного заангажовані в долі раба, про якого світ ще не знає і може й не вірить, вільний світ!

Український читач не може читати спокійно, не потріпавши свої і так знищені нерви, цю книжку! Молодий читач сприйме її з недовірям, бож, живши в часи сумерку невольництва, не може уявити таке фантастичне горе і таке неймовірне насильство!

Але перекласти цю книжку на англійську мову з метою поширити в світі факт існування останньої жахливої оазис невольництва з її кривавим церемоніалом — це наше завдання! Книжка заслуговує на найширшу увагу чужинців не лише з огляду на тему та політичне значення, а й з огляду на ту безпосередність та експресію голих, невідфарбованих фактів, якими володіють відзивні на горе автори.

Наша скромна порада: для перекладу трохи скоротити книжку, особливо в тих місцях, де розповідь переходить у публіцистичну реторику, і позбавити книжку особистих інвокацій до немилых авторам осіб, які до загального образу великої теми не додають ні кольориту, ні гостроти.

З ТЕАТРУ

ДОН-ЖУАН — СЬОГОДНІШНІЙ БІТНИК!

Не тільки американські українці мають проблеми з театральними поставами. Мають їх і французи. І як це не дивно: з приводу цієї самої п'єси „Дон-Жуана”.

У класичному театрі „Комеді Франсез” у Парижі йде саме тепер класична п'єса Мольєра „Дон-Жуан”. І хоч у цій п'єсі режисер Антуан Бурсельє не змінив ні одної букви, ні одного слова, його постава така відмінна від мольєрівської, що глядачі за малим не побилися. Одні гуділи з незадоволення й образи, інші гаряче оплескували.

Так само поділилася й критика. Одні пишуть: „Гірше не можна було спаскудити Мольєра!” Другі: „Вистава, яка заперечує почуття смаку”. Треті: „Як можна таку сильну річ брати так проти шерсти?” Зате ентузіясти не щадять похвал: „Ось візія палаючого барокко!” „Хай живе Бурсельє!” Під час зміни сцен чулися вигуки: „Гротеск!”, „Ганьба!” Але прем'єр-міністер Помпиду гаряче оплескував закінчення кожної дії. Трохи розсмажило атмосферу те, що актор Жорж Декрієр, який грав Дон Жуана, під час дуелі роздер штани і мусів ховати своє голе коліно під пелериною...

Коли наші критики дивувалися „кам'яній” декорації українського Дон-Жуана, то французькі сприйняли зовсім прихильно „мідяні” декорації французької вистави, як теж і „шкіряні” костюми виконавців. Це, як висловився директор театру, визволило Дон-Жуана з його епохи, бож він належить усім часам і епохам.

Актор Декрієр говорить про свого персонажа так: „Дон-Жуан у Бурсельє — це революціонер, чи пак збунтований анархіст. Він заперечує все: любов, приязнь, синівську пошану й Бога. Зокрема Бога! Ніщо його не задовольняє. Світ нудний, дурний, отож він і кінчить зі собою. Але він не покараний! І це велика різниця. Поняття кари зовсім немає в поставі Бурсельє. Дон-Жуан вибирає смерть просто тому, що йому не залишається ніякого іншого виходу. Він умирає з-за браку ідеалу. Це людина, яка каже: ні! Це бітнік...”

І журналіст, який зібрав ці вістки, закінчує так: „Бітнік у Французькій Комедії! Ви розумієте, чому дзеркала тремтять на вид самітності, хаосу й бунту цього нового Дон-Жуана?” Ці дзеркала ще більше здивувалися ось яким фактом: як довго існує „Комеді Франсез” — у ній ще ніколи не було стільки молоді! Молодь ніколи туди не ходила, та ось посунула на „Дон-Жуана” як по свячену воду...

Дивне, але правдиве.

Софія Наумович

В. Коропуш

ТАМ ЖЕ ЖАХ, ЯК ВСЕ ЗМІНИЛОСЬ...
(ГУМОРЕСКА)

От ви все те саме й те саме. Не змінилось та й не змінилось. А я вам на фактах. Ось перший: скажіть, кого за Сталіна пускали закордон? Таж нікого! Це ж факт! А сьогодні, уявіть, приходять до якогось там комітету двоє парубків. Прийшли, як водиться, привітались до симпатизного товариша і кажуть:

— *Хоземо махнути закордон.*

— *Незже? — аж підскозив товариш. — Прошу, дуже прошу, сідайте! Погузуйте себе як удома. Я, бабите, просто не знаю, що робити. У мене прорив: виробничого пляну по вийзду закордон не виконую. Люди мало свідомі. Я вже писав, виступав, запрошував — нічого. Просто хож каравул крижи. От угора вийшов на вулицю й до першого зустрізного: „Товаришу, ти ви б не хотіли махнути до Америки?” — А він мені на те: „Малахольний ідіот! Чого пристав до гесного будівника комунізму? Я тебе зараз як оформлю, так і в міліції не пізнають. Асаді на плінтуар, заразо!”*

— *Це я між іншим. Тільки подумати, в н'ятдесяту різню революції й такі слова... Але я, вибагте, розговорився. Ваші прізвища і професія?*

— *Мое, — каже перший, — Драг. На ім'я Іван. Так мене законно в загс'ї записали.*

— *А мое, — другий, — Павлизко. Дмитром матуся кликала.*

— *Ваші прізвища, — аж палає від щастя товариш, — просто симріяні для закордону. Професії?*

— *Я — поет, — каже той, що його записано в загс'ї Іваном.*

— *Ви теж поет? — питає товариш того, що його матуся Дмитром називала.*

— *Ми теж... але я лише однією рукою. Бо друга на прозу мене тягне... я працюю в одному узрежденій...*

— *О, та це ж таки сюрприз! — радіє симпатизний товариш. — Я просто від щастя... зараз... я вас уже оформив. Тобто, так би мовити, ще не дуже... Підіть тепер до бригадириші Колосової. Вона, як вам може відомо, нав'язує*

ПОШИРЮЙТЕ ВІСНИК!

зв'язки з нашими братами закордоном. Підіть, поговоріть, вона як рідна мати...

Попрощались хлопці й подались до бригадириші Колосової. Вона їх привітала, приголубила. Розказала про все, що знала. Поділилася своїм багатющим досвідом у нав'язуванні зв'язків із закордоном. Розповіла декілька смішних історій із своєї праці в СМЕРШ'і. Потім їй озі заплили сльозою, і вона тепло, по-материнськи промовила:

— Ти ж дивись, Дмитрику, не спускай з озей Івасика! Він може ще десь там загубитись, сказати щось не так, сам знаєш. Словом, благословляю вас на дорогу. Пишіть!

От і все. Чи їх хто питав про батьків, про родизів, про те, чи вже бували закордоном, чи не репресовано кого в родині, і, якщо не репресована, то зому... Нічого подібного!

Вийшли парубки від рідної бригадириші, а в сусідній кімнаті вже зекають на них новісінькі паспортники, земайданзики з Чехо-Словазггичи, костюмзики з Румунії, пальтезка з Польщі.

І поїхали парубки закордон. Я з ними в Нью Йорку розмовляв. Таж це милі, гарні й безмежно симпатичні наші молоді поети! Говориш з ними, і душа рветься туди, за океан, з цієї поневоленої бандерівцями Америки. Вони просто шукають нас, справжніх демократів, питають, хто це, а хто це, де живе, з чим займається.

Я їх просив:

— Розкажіть там Миколі Платоновизу Бажанові, товаришам Корнійзуківі, Панзеві та й, звизайно, зленові Політбюра ЦК КПСС, першому секретареві ЦК КП України товаришеві Шелестові, як нам тут рота затикають! Ви ж самі базите, рятуйте нас!

Кажете їхати туди? Ех, людина до всього якось так прив'язується... ми вже навіть до бандерівського терору звикли. А там... нові люди, старі звизай... Та й і їхати просто неможливо. Купив я на спілку з однодумцем модель, авта жінзиного та дозггичного ще не сплатив, а двоповерховий дім у Нью Йорку — це по вашому хвіст собазгий? Вибазте, заговорився. Біжу за круглий стіл, щось у мене не гаразд із шлунокком...

З ЖИТТЯ ВІДДІЛІВ

ДОПОВІДЬ Д-РА М. ЧИРОВСЬКОГО В ДЖЕРЗІ СІТІ

4-го лютого ц. р. у домівці Відділу ООЧСУ в Джерзі Сіті д-р Микола Чировський виголосив доповідь на тему „Стан української науки в УССР”.

Ширші сходини відкрив і ними проводив голова Відділу п. Ілля Щупляк. У своєму вступному слові він заявив, що нова Управа Відділу запланувала на наступну каденцію цілий ряд доповідей на різні теми: міжнародне становище, ситуація в окупованій Україні, актуальні проблеми еміграції тощо. Для виголошення цих доповідей будуть запрошені фахові сили з відповідних галузей науки.

Проф. д-р Микола Чировський у спокійній, академічній формі виголосив глибокозмистовну доповідь, ілюструючи її фактами, датами, подіями, прізвищами. Доповідач подав широку характеристику розвитку української науки протягом 1917-1920 рр., — доби відновлення Незалежної Соборної Української Держави, і з'ясував період від 1921 року до наших днів, під окупацією червоно-большевицькою Московщиною, окремо навітливши 1933-38 роки — роки тотального нищення української духової культури, коли тисячі українських науковців заслано або розстріляно.

Свою доповідь закінчив д-р М. Чировський під гучні оплески приявних. Після того відбулась жвава дискусія. Прелегент дав вичерпні відповіді на всі запити.

Ще довго після того, як д-р М. Чировський від'їхав, приявні обмінювалися своїми враженнями.

П. С-ук

ВІДДІЛ ОБ'ЄДНАННЯ ЖІНОК ООЧСУ В БОФФАЛО, Н. Й.

Заходами Відділу Об'єднання Жінок ООЧСУ в Боффало відбулося тут 12 лютого відзначення пам'яті Ольги Басараб і інших жінок-героїнь. В неділю о годині 10.30 ранку відправлено в українській католицькій церкві Службу Божу в наміренні жінок-страдниць, а також панахиду за спокій душ героїнь — О. Басараб, О. Теліги, 500 жінок, замучених в Кінг'їрі. Під час відправ співав хор під управою проф. Юрія Лаврівського.

Увечері того ж дня в Українському Домі „Дніпро” відбулися святочні сходини членок і громадянства. Сходини відкрила голова Відділу М. Квасницька. Змістовну доповідь про жінок-героїнь виголосила п. Ірина Маркус з Рочестеру.

По доповіді відбулася мистецька програма, підготовлена культосвітньою референткою п. Марією Лисак.

Вірш „Могили” С. Лазеби деклямувала молодша юначка К. Баранецька. Хор старших юначок СУМА, під керівництвом виховниці першого ступня і членки управи ТУСМ'у п. Христини Були, відспівав дві повстанські пісні. Група старших юначок ЮСУМА про-

деклямувала вірш — „Могила Ольги Басараб“ Мосія Степанчука, а сумівка Люба Швец вірш М. Костишина „На вічну пам'ять“.

Останньою точкою мистецької програми було відспівання квітетом „Горлиці“, під управою п. Марії Лисак, трьох пісень — „Віє вітер“, „Контра спем сперо“ — Лесі Українки, музичне оформлення М. Лисак і „Гимн Ватківщині“ — повстанська пісня. Після цього присутні відспівали революційну пісню „Не пора“. Програмою провела пані Ольга Вельмеґа.

Вечір закінчився товариською гутіркою при чайку і скромній перекусці, яку приготували членки Об'єднання. Під час прийняття вручено прелеґентці пані Ірині Маркусь китицю червоних гвоздиків.

М. К.

НОВА ЖІНОЧА СТАНЦІЯ

Здійснюючи постанову Конвенції Організації Оборони Чотирьох Свобід України в справі організаційного обхоплення українського жіноцтва, що підтримує і визнає ідейні і політичні засади Українського Визвольного Фронту, Управа Відділу ООЧСУ у Філадельфії скликала 4 грудня м. р. в Домі Української Молоді установчі збори жіноцтва для створення Відділу Об'єднання Жінок ООЧСУ.

Зборами, що їх відкрив привітальним словом голова Відділу ООЧСУ п. Михайло Ковальчин, провела президія в особах: п. О. Куліш — предсідниця, п. Т. Воляннюк — заст. предс. і п. М. Романенчук — секретарка.

На тему ролі жінки у Визвольному Фронті говорив ред. Ігнат Вілинський, заст. голови Централі ООЧСУ. Вітаючи задум створення чергового Відділу Об'єднання Жінок ООЧСУ, доповідач вказав на можливість активного вияву заінтересувань української жінки у власній організації, в різних ділянках політичної, культурної, виховної, харитативної, міжнародної й іншої праці.

Підкреслюючи вартості української жінки, яка посідає в собі здібності бути не тільки доброю дружиною і матір'ю, але й активною громадською діячкою, а в разі потреби героїчним воїном, як це було під час визвольних змагань українського народу, зокрема в рядах УПА, доповідач ствердив потребу допомоги українського жіноцтва у здійсненні різногранних завдань ООЧСУ.

Ця нова жіноча організація, говорив ред. І. Вілинський, повинна звернути окрему увагу на приєднання до праці жінок, які не є членами інших жіночих організацій. У своїй діяльності Об'єднання Жінок ООЧСУ повинно кооперувати з іншими жіночими організаціями, зокрема із Союзом Українок Америки, в рядах якого є теж членки та прихильниці Українського Визвольного Фронту.

Про ролі і вартість української жінки в історичному аспекті говорила пані О. Куліш, малоючи в поетичній формі образи відданої і жертвенної праці для спільноти української жінки впродовж історії.

По з'ясуванні цілей і завдань Об'єднання Жінок ООЧСУ та оформленні членських заяв, згідно з пра-

вильником організації, обрано Управу Відділу ОЖ ООЧСУ, до якої ввійшли: пп. С. Шаран — голова, М. Лесюк — заст. голови, М. Романенчук — секретарка, Т. Воляннюк — касир, С. Бернадин — організаційна референтка, О. Куліш — культ.-осв. референтка та В. Кушнір, С. Кусень, С. Лопатій, М. Сеньович і М. Сохацька — членки.

До Контрольної комісії вибрано пп. Хр. Кульчицьку, І. Ковальчин та С. Крих.

Зворушливим словом нововибраної голови п. Стефанії Шаран та спільною молитвою закінчено збори.

З ЖИТТЯ ВІДДІЛУ ООЧСУ В ГЕМСТЕДТІ, Н. Й.

Загальні Збори Відділу ООЧСУ в Гемстедті відбулися 12 лютого 1967 р. Відкрив їх голова д. Мирон Мицьо, а провела ними президія в складі: д. Незнакий Петро — голова і д. Мнх. Рій — секретар. До президії запрошено представника ГУ ООЧСУ д. Б. Казанівського.

У своєму звіті д. Мицьо зазначив, що Відділ існує щойно два роки і має тепер 42 членів. Спільно з місцевою філією УККА Управа Відділу влаштувала декілька національних свят, а також власними силами провела кілька культурних і розвагових імпрез, організувала віча, переводила збірки на Визвольний Фонд, на Писанку, АВН, „Шлях Перемоги“ та ін.

Найбільшим успіхом Відділу була організація школи бандуристів, до якої вчашас біля двадцятьох дітей. Цю школу, що її очолює о. Кіндзервий, названо ім'ям Костя Місевича, учасника визвольних змагань, який на старість уже не міг воювати і з своєю нерозлучною бандурою пішов в ряди УПА, щоб пісню та грою підносити на душі її вояків. По селах співав він думи, запалював молодь до боротьби. Цього новітнього кобзаря німці замордували.

Юні бандуристи вже мали кілька вдалих публічних виступів і тепер підготовляються до чергових виступів по більших містах ЗДА.

Звіт голови Відділу доповнили секретар д. Рій і касирка подр. Марія Копилянська. Як виходить з фінансового звіту, по стороні прибутків було понад 5.500 дол. 18 бандур придбано за 2.300 дол. Збірка на Визвольний Фонд збільшується з кожним роком, остання коляда дала 450 дол.

Успіх діяльності Відділу можна завдячувати ідейно виробленим членам і його голові д. М. Мицьові. Обсервуючи збоку, можна сказати, що членство Відділу — це одна ідейно-національна родина, яка знає свою ціль і до неї змагає.

Представник ГУ д. В. Казанівський, підкресливши успіхи Відділу, поінформував збори про діяльність Головної Управи і про політичні відносини серед української еміґрації. Окрему увагу присвятив він молоді, представник якої були на залі. „Коли членами Відділу ООЧСУ стають члени ТУСМ'у, — сказав д. Казанівський, — то це вже запорука, що такий Відділ матиме запевнену майбутність.

Нову Управу Відділу обрано в такому складі: Ко-

пистянський Ярослав — голова, Дацків Орест — заступник, Рій Мих. — секретар, Цьопик Ілько — касир, Ангелина Герула — жіноча референтка, Мирон Мицьо, Омелян Ільницький і Микола Ільницький — члени.

Контрольна комісія: Петро Незнаний, М. Баран і Василь Мамус.

Новообраний голова д. Копистянський висловив подяку друзям за довір'я і заявив, що докладе всіх сил, щоб причинитися до дальшого росту Відділу.

Збори закінчено відспіванням „Не пора“.

Присутній

ВІДДІЛ ООЧСУ В САН ФРАНСІСКО

Загальні збори Відділу ООЧСУ в Сан Франсіско відбулися в неділю 15 січня ц. р. Проводила ними президія в складі: інж. М. Жарський — голова, пані В. Кацуляк — секретар. Звіт про діяльність Відділу за 1966 рік склав його голова п. Я. Влищак.

У 1966 році Управа Відділу влаштувала такі свята: річницю смерті ген.-хор. Т. Чупринки, Свято Героїв, Акт відновлення Української Державности 30 червня 1941 року, роковини смерті сл. п. С. Вандери.

Відділ є членом Філії УККА в Овкленді і тісно з нею співпрацював у переведенні Свята Державности 22 січня, Тараса Шевченка та Листопадових роковин. Усі ці свята стягали поважне число громадян, зокрема молоді.

Управа Відділу організувала для місцевої громади доповіді на актуальні теми та висвітлювання наукових фільмів. Для утримання зв'язку з членами та громадянством видала в 1966 р. чотири числа „Інформаційного Листка“.

З приїздом ансамблю Вірського Управа Відділу видала заклик до громадянства північної Каліфорнії не відвідувати виступи цього ансамблю і інформувала американських громадян про дійсне положення в Україні та роллю, яку відіграють в Америці московські висланці. Місцеві часописи „Овкленд Трібюн“ та „Сан Хозе Меркурі“ вмістили листи Управи Відділу на цю тему.

Коли посадник Сан Франсіска відмовився був видати проклямацію та вивісити на ратуші український прапор в день 22 січня, Управа Відділу, як також інші українські організації, запротестувала, і це довело до того, що посадник офіційно перепросив українську громаду.

Секретар інж. М. Жарський в своєму звіті повідомив, що до Відділу вплинуло 76 листів, а з Відділу висло 82, крім близько тисячі повідомлень про свята та імпрези.

Звітуючи про фінансовий стан, пані Марія Петренко ствердила, що протягом 1966 року до каси Відділу

вплинуло 750.00 дол., а видатки за цей самий час становили 680.00 дол. В 1966 році переведено збірки на Визвольний Фонд, Писанку, АВН та пресовий фонд „Вісника“, що дали 250.00 дол.

Про влаштовані імпрези та свята звітував п. Степан Мрозівський, який займався їх підготовою. До активної участі в святах та імпрезах залучувано молодь. Заходом Відділу закуплено на 53.00 дол. англomовних книжок про Україну, які розіслано до місцевих бібліотек та університетів.

Звітуючи про діяльність господарської референтури, пані П. Мрозівська поінформувала, що члени Відділу постійно приготувляти обіди та перекуси на членські сходини та імпрези, прибуток з яких використано на потреби Відділу.

По дискусії над звітами та уділенні абсолюторії обрано новий провід у такому складі: інж. М. Жарський — голова, пані О. Шипка — заст. голови, Я. Влищак — секретар, пані М. Петренко — фінансовий референт, С. Мрозівський — орг. референт, член Управи — Г. Шраєр; пані П. Мрозівська, В. Кацуляк, О. Шраєр ввійшли до господарської референтури. До Контрольної комісії ввійшли: Т. Лукач, В. Сокіл, В. Шабатура.

На загальних зборах присвячено увагу напрямним праці на 1967 рік. Особливий натиск, крім національних свят, вирішено покласти на організацію Відділу ЮСУМА, на активізацію УНФонду серед членства Відділу та на приднання нових членів. Особливих зусиль вирішено докласти для об'єднання всіх українців на нашому терені.

Л. Б.

„В ОБОРОНІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ І НАРОДУ“

В серії Збірників Канадійського Наукового Товариства ім. Т. Шевченка, як їх сьомий том, появилася збірка матеріалів-праць і доповідей наукової конференції, що відбулася 6-го червня 1965 р. в Торонті — Канада під назвою „На захист української культури і народу“. Збірка появилася під назвою „В обороні української культури і народу“ за редакцією голови Канадійського НТШ проф. д-ра Євгена Вертипороха і д-ра Богдана Стебельського. На 184-ох сторінках Збірника подано праці десятих авторів: Євген Вертипорох — Наука і політика, Матвій Стахів — Відновлена українська держава та советська Росія, Лев Шанковський — Московський геноцид-народобивство, Ірина Пеленська — Положення жінки і дитини в УССР, Михайло Кушнір — Українська молодь в СССР, Микола Чирівський — Українська наука в СССР, Богдан Романенчук — Українська література і московська культурна політика на Україні, Вячеслав Давиденко — Злиття націй в СССР, Григор Лужницький — Вольшевицьке переслідування Православної і Католицької Церкви в Україні, Богдан Стебельський — Соціалістичний реалізм у літературі і мистецтві. У післяслові вміщено ствердження згаданої наукової конференції, список почесних членів Президії Конференції і ін.